sosyal adalet

9 TEMMUZ 1963 SALI | HAFTALIK SİYASİ GAZETE | YIL: 1 SAYI: 17 FİATI 1 LİRA

REJİME LEKE OLAN BAKAN: BEKATA

DOVIZ KACAKÇILIGI IÇIN YENI KOLAYLIK

TİCARET ODASINDA HALKTAN GİZLENENLER

Moskovadaki ideolojik tartışma

SATI KADIN

Mustafa ASLAN

Sıvas'ın Suşehri köylüğündenmiş. Çırılçıplak bir köy; çevrede ne bir ağaç, ne bir yeşillik... On yaşındaki oğlu odun çin üç - dört saatlik yola gider, uçurum kenarında çelimsiz sırtında taşırmış odunu. «Allah Allah! Bu köy burada ne arıyor... İnsanlar ne yer, ne ıçer?» dedirtecek bir yer. İnsanları oraya buraya iş, ekmek aramağa gitmiş Kışlar çok şiddetlı kurtlar köye inermiş.

— Bir avuç toprağımız var kendi ekmeğimizi yapmağa yetecek kadar...

Ekmekler açlık gününe cephane; istif edilir. Bayat - mayat, can kurtaran... suya batırdın mı, yumuşar.

Bir de bir kör Cemal var, köyün ağası... Kel yerin ağası ne ola? Evet ama gel gör ki, ağa işte; oranın sultanı... Bir karış toprağından çıkardığı ekmeklerihap gibi yanyana dizen, Kör Cemal'in toprağında çalışmağa gidiyor. Para dönmüyor ortada, gerçek boğaz tokluğuna bir ayran, çorba... Kör Cemal her şey.. Kör Cemal borçlandırır, haczettirir, toprak yüzünden adam vurdurur, «Yıldırım çarptı» diye rapor verdirir.

Oturur düşünceye varır Satı Kadın. Sonunda karar verir: «Bu iş böyle sürmez!» Aslında, evin direği, o. Kocası Çelimsiz, utangaç, hastalıklı, çocuksu bir garip.

— Adam, der, bu Kör Cemal'in kahrı çekilmez artık. Sen küçük oğlanla kal. Ben büyükleri alıp İzmire gideceğim. Bir iş tutunca sana haber yollarım.

İki büyük oğlunu alıp İzmire gelir. Suşehri nere? O kapıya baş vurur, bu kapıya baş vurur. İş yok; İzmir Kör Cemallerden kaçan işsizlerle dolu. İki çocukla aç, yersiz yurtsuz Gözü döner bir gün, tren yoluna atar kendini. Görenler kurtarırlar. Kadının biri ona evlerde iş bulur.

Orta okula yerleştirdi çocuklarını.

— Benim babam Kör Cemalin babasının ırgat» idi. Ben Kör Cemal'e ırgatlık ettim. Benim çocukları Kör Cemalin çocuğuna ırgat olmayacak.

Her gün bir eve hizmet etmeğe gider; her gün çamaşır, her gün büyük temizlik... Temelli bir yere kapılanmaktan daha yorucu ama daha kârlı... Satı kadına para lâzım çünkü. Bir gecekondu kurdu, gidip kocasını, küçük oğlunu aldı getirdi.

Akşamları karanlıkta yorgun - argın eve dönerken. kendisine iş bulan o kadına uğramak zorunda. Orada bulaşıkları - kadının deyimi ile «şöyle bir» yıkayıverecek, sonra ortalığı «şöyle bir» toplayıverecek, parasız... «Dua et bana... Ben olmasaydım...». Gecenin geç bir saatinde ince. uzun bir kadın hayali sıkılmış sıkılmış ta buruşuk posası atılıvermiş limon kabuğu örneği, bizim evin önünden geçer tabiatın armağanı sütünü yavrusuna ulaştıramıyan, sağılmış memeleri boş ineğin yuvasına dönüşü gibi...

«İnsaniyetli» kadın Satı'yı sağar da sağar. Çocuklar okuldan çıktı mı, doğru oraya «Koş çarşıya!» «Bahçeyi sula!» «Odunları küçük küçük kır!». Ders çalışmak yok. Kadının kocası aynı okulda baş öğretmen «Merak etme sen, bizim beye söyledim, senin çocuklara sınıf geçirtecek». Çocuklar bahçede çalışır, evin ayni okuldaki oğlu onları balkondan seyreder.

Adamın başı bir gün belâya girdi. İki gün önce soyulmuş bir evin yakınlarında dolaşmasını «şüpheli» görüp yakalamışlar. Üstünde de «hem yaralamağa, hem kapı, vida gibi şeyler açmağa elverişli bir âlet» bulunmuş, polisin kendisine dik dik baktığını görünce de ağacın gerisine saklanmış. (Ucu kırık bistüri ile düdük yapıyormuş garip. Üniformalıyı görünce dili tutulup gizlenmiş). Karakolda araya girdik, kurtuldu. Kadın bir şey söylemedi ertesi gün; ama gözleri parlıyordu. Sert yüzünde bir yumuşaklık, herhalde çocuklarını emzirdiği zamanlardan kalma bir yumuşaklık bizim çocuğu sessiz sessiz sevdi, ona bir düdük verdi.

Çocuklar üçer - dörder dersten takıldı. Anaları dayandı «insaniyetli» kadının kakapısına, «Amma iş be! Birinden kaçarken daha belâlısına çattık. Şehrin Kör Cemalleri köyünkünden betermiş». Bakalım, dedik, sonu ne olacak bu işin.

Kadın şirret... Mahallede çok kişiyi yıldırmış. Satıyı baskı aracı yapıyor Bizim hanımdan da hoşlanmamış, yollamaz oldu bize. Her halde, «Çocuklarını geçirteceğim» diye yeniden söz verdi, «Yalnız, sen de filâncalara gitmeyeceksin» dedi

Yolda karşılaştık. Pabucunun çamurunu taşa sıyırtmaya durdu. Yaklaştım. Geldim, yanından geçtim Yüz, yüz elli metre boyunca başı eğik, habire çamurunu silkeledi. Dedim «Bu kadın zorda».

Anıtlar toplumların değer ölçülerini gösterir ya... Arjantin'de Eva Peron'un kırk metrelik heykeli yapılmış Eski Mısırda Firavunların, Yunanistanda tanrıların koca koca Sfenksleri, heykelleri..

Ben Satı'yı, görür görmez tanıdım. Ulus alanında Atatürk heykelinin önünde omuzunda mermi taşıyordu.

Emeğin kazandığı gün Satı kadının kırk metrelik heykeli dikilmelidir. İnce, uzun gövdenin yanlarında ilk uzun kol sarkıtılmalı, kocaman ellerin yarıkları yol yol çizilmeli, sivri çene ile düz burun yerlerine oturtulmalı, düz alnın altında derine kaçmış, çevresi buruşuk pınarları kurumuş, dikine bakan gözler belirtilmelidir.

MEZARLARINDA YAŞAYANLAR
Necmi ÖNUR'un
18 memleket röportajı ve Abdi İPEKÇİ'nin önsözü ile yayınlandı.
Bütün kitapçılarda
Genel dağıtım: Minnetoğlu İst., Ankara dağıtım: Akba.

sosyal adalet
HAFTALIK SİYASİ GAZETE
9 TEMMUZ 1963
YIL: 1, SAYI: 16
FİATI: 100 Kuruş
İmtiyaz Sahibi ve neşriyatı fiilen idare eden
Mesûl Müdür
Cemal Hakkı SELEK
Umum Neşriyat Müdürü
Kemal SÜLKER
Teknik Sekreter:
Erdoğan ÖZER
İDAREHANE Cağaloğlu, Molla Fenari sokak No: 30-32 (Vatan Matbaası)
Tel: 229315
ABONE:
3 Aylık 10 lira
6 Aylık 20 lira
1 Yıllık 40 lira
Yurt dışı abonelerde posta ücreti abone bedeline eklenir
İLÂN: Beher sütunda santimetresi 25 liradır. Renkli ilânlar özel tarifeye tabidir.
Dizildiği ve basıldığı yer:

EĞİTİM BAKANINA AÇIK MEKTUP

Sayın Bakanım.

Geçen ders yılı Hasanoğlan - Atatürk öğretmen okulunda öğrenciydim. Ders dışı çalışması olarak bol betik okumam ve şiirler yazmam okul yöneticileri tarafından iyi karşılanmadı. Beni disiplin kuruluna verdirien şiirimi aşağıya alıyorum:

Ben köy çocuğuyum fakirim
Sense kentlisin zenginsin
Bu koşullar karşısında
Bana gelir misin

Sayın büyüğüm ne var suç olacak bu şiirde?... «Sende gizli maksat var deyip çıktılar. Öğrenci örgütü başkanı olduğum için de: Eğitimci ve Yazar Fakir Baykurt'un Yılanların öcü filminin okulda oynatılmasını sağladım. Bir çok eğitimci ve köycü yazarlarla da tanışık olmam işlerine gelmedi yöneticilerin...

Araya yaz tatili girdi. Dönüşte; okula geldiğim anda beni aratmışlar, vardım. «Hemen burayı terket. Seni Kayseri'deki öğretmen okuluna sürgün ettirdik. Orada uslu dur... İznilerle uğraşma» dediler... Bir yönetici yetişmekte olan bir Türk çocuğuna böyle mi, davranmalı?... Suçsuzdum, Çaresizdim. Tanıdığım büyük kimseler yoktu. İster istemez gittim, Kayseri'ye.. Olsundu, Kayseri de benim yurdumdu. Ama, burada olsun haksızlık olmasındı, tek arzum buydu.

Hiç de böyle olmadı. Kayseriye vardığım andan itibaren, bu kere de buranın müdürü taktı kancayı. İlk andan itibaren, Rastgele: «Sen buraya boşuna gelmişsin. Burada ders ezberleyenler okur. Sense yazı - mazı yazıyorsun. Buraya geleceğine, asıl memleketin Rusya'ya gitmeliydin» diye tahrik ettiler.

Türkiye ve onun köylerinde görev almak isteyen, meslek aşkıyla yanan bir öğrenciye reva görülen davranış bu mu olmalıdır?

Ben, Atatürkçü ilerici bir öğrenciyim, Okul müdürü ise Atatürk ilkelerine karşı birisi! Bana düşmanlığı buradan geliyor. Atatürkçüleri susturmaya çalıştığı bu konuda yeteri kadar tanık olur sanıyorum.

Adresime gelen Yön, Vatan gibi gazeteleri yırttığını; Ye-

Bu seslere kulak verilmelidir

s'n'in yapıtlarını da elimden almıştır.

Bu durumlara Nisan. 1963 e dek sabrettim. Sonunda ilgililere bu durumları anlatmağa uğraştığım bir sırada, süresiz tarda ayırdı beni. Çektim geldim memleketime.. Arkadan gelen mektuplarda da yatılılık hakkımın, okuma hakkımın elimden alındığı yazılı...

Ben okumak, öğretmen olmak ve memleketimiz için çalışmak isteyen bir gencim. Daha gençken bu olanak, suçsuz yere neden elimden alınsın!... Herkes gibi okumak benim de hakkım.

Sayın Bakanım, durumumu ele alırsanız ve olayı izlerseniz haklı olduğum meydana çıkacaktır. O zaman ben de okuyacak ve ömrümün sonuna değin bu memlekete hizmet edeceğim.

Atatürk İlkelerini anlatmak ve köylümüze ışık tutmak istiyorum. Bunlarsız sakat bir insan olacağım bu toplumda...

İlgilerinizi bekler, hürmetlerimi sunarım...

Öğrenci

HAFTANIN OLAYLARI

PARTİLER

Rejime leke olan Bakan: Hıfzı O. Bekata

Yeni Sosyal Anayasanın getirdiği ilkeler karşısında en beceriksiz bakan hiç şüphe yok ki bugünün İçişleri Bakanı Bekatadır. Bekata, demeçleri ve tutumu ile rejime ayak uyduramadığını her hâliyle göstermektedir. Son olarak ortaya attığı Kürtçülük hareketiyle ilgili tevkifleri açıklarken üç kişinin hangi partiye üye olduğunu da açıklama gereğini duyması (ki ikisi partilidir, biri sözü edilen partiye üye değildir) Bekatanın Bakan sorumunu taşımayacak kadar ehliyetsiz olduğunu göstermektedir.

Türkiye İşçi Partisi Merkez Yönetim Komitesi, Bekatanın bu devlet adamlığına yakışmayan tutumu üzerine Başbakan İsmet İnönü'ye bir protesto telgrafı gönderdi. Telgraf metni şudur:

Sayın İsmet İnönü
Başbakan
Ankara

İçişleri Bakanının Kürtçülük isnadı ile tevkif edilen oniki sanıktan dokuzunun partili hüviyetlerini belirtmediği halde sanıklardan yalnız üçünün Türkiye İşçi Partisi üyesi olduklarını açıklaması ve bunların Komünist olduklarını ileri sürmesi, buna lüzum duymuş olması, mumaileyhin partimiz hakkında kötü duygu ve düşünceler beslediğinin ve partimizi halka şüpheli bir teşekkül olarak göstermek kast ve gayretiyle hareket ettiğinin açık ve yepyeni bir delilidir. İçişleri Bakanı üstelik gerçekleri olduğu gibi de aksettirmemiştir. Partimiz üyesi olan sanıklar üç değil ikidir ve bunların Komünistlikten mahkûmiyetleri de yoktur. İçişleri Bakanının Beyaz Saray ve Gültepe tecavüzleri karşısında pasif davranması, mütecavizleri bugüne kadar Adaletin pençesine teslim etmemiş olması ve bu tecavüz olaylarından sonra basına zat-ı devletlerince de bilinen demeci vermiş bulunması mumaileyhin partimize karşı olan tutumunu ortaya koymuş, tarafsızlığından şüphe etmemize yol açmıştır. Bakanlık sıfat ve sorumluluğunu taşıdığı sürece, her Bakan partilere ve yurddaşlara eşitlikle muamele etmek ve tarafsız davranmakla mükelleftir. Bundan dolayı İçişleri Bakanının yukarda arzedilen ve Anayasamızı ihlâl eder mahiyette olan açıklamasını halk efkârı ve zat-ı devletleri nezdinde şiddetle protesto etmeği muhalefet vazifemizin ve Anayasaya bağlılığımızın neticesi saydığımızı derin saygılarımızla ıttılaınıza arz ederiz.

Türkiye İşçi Partisi
Merkez Yönetim Komitesi

CHP. de beliren yeni huzursuzluk

21 Mayıs olayları üzerine CHP. de yeni bir huzursuzluk belirdi. Uzun yılların tek partisi, uzun yılların iktidar partisi, Fikir Partisi olarak görünüyor ve bu niteliği ile seçimlerde don

Nihat Erim

lerde beliren umutlar kısa bir süre sonra suya düştü. Artık partizan idâreye dönülemeyecekti. Kütle partisi olarak A.P. nin ortaya çıkması, CHP. yi tek başına iktidara getirmeyi önledi. Birinci koalisyon, ikinci koalisyon, 22 Şubat olayları, 21 Mayıs hareketini getirdi. CHP.lilerin alt kademelerindeki isteklerle üst kadrodaki tutum birbiri ile çelişiyordu. A.P.ye akan bütün gayrı memnunlar, bu partinin lider kadrosu içine sızan kinci ve intikamcı, sömürücü bir avuç insanın etkisi ile gerçek bir halk partisi olma niteliğinden uzaklaştığı için, bir türlü tatmin olamıyordu. Bu çabalar da CHP nin yeni çıkış yolları aramasına yol açıyordu.

21 Mayıs hareketinden sonra görüldü ki CHP. içinde, demokratik düzene karşı baş kaldıracak akımlara destek olacak insanlar vardır. Bu tutum, A.P. nin bir kısım yöneticilerini Anayasaya aykırı gidişle suçlama yolunu da tıkayacak kuvvette idi. Bu da CHP. de gelişen huzursuzluğu arttırıyordu.

Arap saçı

Halk, emeği ile yaşıyan kütleler CHP. nin kendine mal etmeye çalıştığı bütün ilkelerin gerçek savunucusu idiler. Halk ve emekçi kütleler inkilâpçı idi, devletçi idi, lâikti, milliyetçi idi, bu ilkelerin cumhuriyet rejimi içinde ve Anayasayı hayata geçirerek gerçekleşmesi yoksul halkın baş isteği idi. Ne var ki CHP. Anayasaya aykırı kanunları kaldırma gücünü kendisinde görmüyordu. Anayasanın hemen hiç bir maddesi gerçekleştirilememişti. Bunun sorumu CHP lideri ve Başbakan İnönüye yükleniyordu. Halk bugünkü gidişten memnun kalmayınca, aldatıcı sloganlar ve demagoji oyunları ile ortaya çıkan bir kısım A.P. linin gerici ağına düşüyordu. Bunu görebilen CHP. liler, partide ıslahat isteme yolunu tutuyor. Anayasanın öngördüğü ekonomik kalkınma isteğine yanaşmıyorlardı. Bu da mevcud huzursuzluğu daha da arttırıcı bir nitelik taşıyordu.

Netekim, işler arap saçına dönünce CHP genel sekreterliği bu ay sonunda İl Başkanlarının toplantıya çağrılacağını açıkladı. Öte yandan 21 Mayısçılara güç verdiği iddia edilenlerden 25 kadar senatör ve milletvekilinin tasfiyesi için bir Temizleme Komisyonu kuruldu. Geçen Kurultayda yapılan bir operasyon gibi tehir edilen Kurultay toplanınca yine bir operasyona gidileceği anlaşıldı. Memleketin bu en eski ve tecrübeli partisi, Anayasayı tastamam, eksiksiz uygulamayı dâ ve edinemediği için daha çok eriyeceğe ve güçsüzleşeceğe benziyor. Kütle zinde ve Anayasayı gerçekleş

Avni Doğan

A. P. deki çöküntü

Son seçimlerde çok oy toparlayabilmesine rağmen ciddi bir parti olma hüviyetini kazanamayan A.P., lider kadrosuna girebilen gerici ve intikamcı bir grupun tahrikleri ile, her ataktan sonra biraz daha geri çekile çekile bir ruh çöküntüsüne uğradı. Partiden ayrılanlar, yönetici kadrosunda yer alabilen bir takım Anayasaya ayak uyduramayacak anlayıştaki elemanlar yüzünden partideki durumu açıkladıktan sonra yeni bir anlaşmazlık ortaya çıktı? Mahallî seçimler yapılacaktı ve tasarı Meclise verilmişti. A.P. bütün seçimler için çoğunluk sistemini savunuyordu. CHP. buna karşıydı. Bu çatışma, A.P. ye yeni bir darbe olabilirdi. Konuyu kesin bir karara bağlamak için AP. Temsilciler Meclisini 15 Temmuzda toplantıya çağırdı.

Derde derman değil

AP. ye oy vermiş kütleler gayri memnun halk kitleleri idi. Eğitilmemiş ve örgütlenmemiş kütleler yıllardanberi alıştırılmış oyalayıcı ve sadece duygulara hitap eden kandırıcı sözlerin baskısından henüz kesinlikle kurtulamadığı için AP. den aç midesine derman, düşük ücretine güç bekliyordu. Oysa Anayasa emeği ile yaşayan halkın insanca yaşamasını sağlayacak ilkeleri getirmişti. AP. de ise devrimlere karşıt ve Anayasaya giren ilkelere bağlanmamış bir takım çıkarcılar köprü başlarını tutmuştu. Bu bakımdan umudunu A.P. de bulanlar yine aldanmaktaydılar. A.P., Atatürk inkilâplarına ve 27 Mayısa bağlılığını yürekten söylemeyen bir avuç insanın yanlış yoluna dökülmüştü

Hakikat beliriyor

Emekleri ile yaşayanlar, Anayasanın gerçekleşmesini istediği ilkelerin yürekten savuncusu olan partinin hangi parti olduğunu elbette yakın gelecekte öğreneceklerdi. Emekleri ile geçinmeyenlerin yönetici kadrosunu doldurduğu partiler yerine bütün kademelerinin en az yarısının bilfiil emeği ile geçinmeye çalışan insanlara ayrılmış bulunduğu Türkiye İşçi Partisine yöneldiği de görülüyordu. Ancak henüz çıkarcılar ve sömürücü grupların ağır baskısı kırılamadığı için bu yöneliş açığa vurulamıyordu. Bu bakımdan kütlesi ile bağı olmayan yöneticilerin elinde ihtiyaca cevap veremeyecek bir duruma düşen A.P.deki mo

DURUŞMALAR

Mamaktaki Duruşmaların Getirdikleri

Mamaktaki Muharebe Okulunda Ankara Sıkı Yönetim Komutanlığının 1 numaralı mahkemesi, tanıklar dinlendikçe gerçekleri ortaya daha iyi koyuyor. 21 Mayıs olaylarının sanıklarının niyetleri, tanıklarında sözleri eklenince daha açıklıkla anlaşılıyor.

Bu arada 21 Mayıs öncesinde adına Koordinasyon Heyeti denen bir teşekkülün meydana getirildiği anlaşılıyor ve bu heyetin toplantılarına Naci Şensoy Cihad Abaoğlu, Sezai Okan, Muzaffer Yurdakuler, Orhan Erkanlı, Selçuk Atakan, Kenan Esengin, Avni Doğan, Velâl Sungur, Bedii Faik ve Sıtkı Ulayın katıldıkları anlaşılıyordu. Tabii Senatör Mucip Ataklı da tanıklık etmiş ve böyle bir toplantıdan haberi olmadığını söylemişti. Meşru yoldan iktidara gelmek için Atatürkçü bir partinin kurulması üzerinde fikir teatisinde bulunulduğunu belirtmeye çalışıyordu.

Mucip Ataklı

Herkes, her türlü şahsî anlayışını «Atatürk» ilkelerine bağlamak hevesindedir. Oysa Atatürk Millî Kurtuluş Savaşını başarıya götürmüş anti kapitalist ve anti emperyalist bir görüşün ilk ulusal lideridir. Onun bu yoluna dönülmeden rözü edilecek bir Atatürkçü Parti, ne derde deva olabilir, ne de eğemen çevrelerin süregelen saltanatına Anayasayı uygulama yoluyla son

ANMA

Amerikanın özgürlük günü

Amerika Birleşik devletlerinin özgürlük ve bağımsızlık günü geçen perşembe günü idi. Yıllarca önce bağımsızlığa kavuşmak için girişilen mücadeleler zaferle sonuçlanmıştı. Bu büyük gün münasebetiyle Amerika Birleşik devletlerinin Ankara Büyükelçisi, Çankayadaki evinde saat 11 de bir resepsiyon düzenledi. Bakanlar, kor diplomatik ve partiler ileri gelenleri dâvet edilmişti. Dâvet edilenler arasında Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar ve Genel Sekreter Kemal Sülker de vardı. Aybar, bu nâzik dâvete katılmak için Sülkerle birlikte İstanbuldan Anka

HAFTANIN OLAYLARI

TİCARET

Döviz kaçakçısına yeni kolaylıklar

Yeni Dış Ticaret Rejiminin hazırlıkları esnasında, I.G.M. «İhracatı Geliştirme Merkezi» ile Maliye Bakanlığı ve Odalar Birliği, ihracatta tescilin (yani ihraç malı fiyatının kontrolünün sağlıyan muamelenin) kaldırılması için prensip anlaşmasına varmışlardı. Tuhaf olmasına rağmen, ortaya bu fikri atan, Maliye Bakanlığı olmuştur. Büyük mikdarda dövizin memleket dışına kaçmasını sağlayacak olan böyle bir kararın, I.G.M. tarafından yapılan etüdler sonunda, bu mahzurlara rağmen, tatbiki istenen yeni serbest rejimin, çok daha faydalı olacağı kanaatını ileri sürmüştü. Odalar Birliğine müracaat edildiğinde, özel sektörün kalesi olan bu müessese, ihraç fiyatını kontrol eden sistemin kaldırılmasının uygun olduğunu söylemişti. Bu arada İzmir Ticaret Odası, bütün ihraç fiyatının kontrolüna devam edilmesini istemişti. İhracatımızın yüzde 30 unu teşkil eden tütün mahsülünün, ihracında tescil mecburiyeti kaldırıldığı takdirde, memleketimizin çok büyük zararlara uğrıyacağını ileri sürmüş ve bunun gerekçesini de bildirmişti. İzmir Ticaret Odasının bu görüşü müzakerelere katılanlar tarafından da haklı görülerek buna benzer maddelerin araştırılmasına geçilmişti.

Körüklenen kaçakçılık

Geçen Perşembe günü ilân edilen yeni dış ticaret rejimi, hükümetin bu prensip kararını kabul ettiğini gösteriyor. Tütün, Fındık, Tiftik, Pamuk gibi maddelerden başka bütün mallarda tescil mecburiyeti kaldırılmıştır. İhracatta lisans ve tescile tâbi maddelerin sayısını yeniden ve mühim ölçüde daraltmak, döviz kaçakçılığını geniş ölçüde kolaylaştıracaktır. Hele bağırsak ve deri gibi maddelerin serbest bırakılması, bu işi körükliyecektir.

Bilindiği, gibi, bu iki madde, döviz kaçakçılığına en yatkın olan mallardır.

İhracatta geniş bir şekilde tescil mecburiyetinin kaldırılması, uzun yıllardan beri ihraç maddelerinin tescil muamelelerini yürüten İhracatçı Birliklerinin hiç bir fonksiyonu kalmıyacağını göstermektedir. İhracatçı Birliklerin ortadan kalkması köntrol sistemini büsbütün aksatacaktır.

İtiraz hakkı yok

Şimdiden sonra döviz kaçakçılığına tevessül eden ihracatçılar, ihraç edecekleri maddelerin fiyatlarını düşük göstererek, Yurda girmesi lâzım olan dövizlerin, İsviçredeki bankaların kasalarına akmasını sağlayacaklardır. Kontrol kalktığı için hiç bir mercinin, ihraç edilen malın fiyatına itiraz hakkı olmıyacaktır. İhracatçı, malı dilediği fiyata ihraç etmek özgürlüğüne sahiptir. Maliye Bakanlığı uzmanları iş işten geçtikten sonra, tüccarların hesaplarını köntrol edebileceklerdir.

Hele pamuk maddesinde, 90 gün vadeli pamuk satışlarında vadenin bitiminde mal bedelinin tamamının tediye edilmesi ile ilgili olarak, şimdiye kadar istenen banka garantisinin kaldırılması işi büsbütün çığırından çıkaracaktır. Avrupa'da kurulacak paravan firmalar, peşi sıra iflâs ederek, Türk ihracatçılarına olan borçları ödeyemiyecek, dövizlerin yurd dışında kalmasını sağlıyacaklardır.

Örnek mi istersiniz? Geçen hafta mahkûm olan Hocstrasser Firmasının sahip ve müdürleri, ihraç ettikleri fındık bedellerini yurda sokmamak için, muvazaalı şekilde kurdukları İsviçredeki, Mercantil Bankasını, hileli şekilde iflâs ettirerek, dövizlerin yurda geri gelmemesini sağlamışlardır. Onlar 15 şer yıla mahkûm oldular, yurdumuz da milyonlarca liralık dövizden mahrum oldu.

Kemerleri sıkalım

Yeni rejimi açıklarken, Ticaret Bakanı «Tek çıkar yol, azami tasarruf ve gene azami istihsaldir. Bu yolda girişilecek çabaya büyük kütle, küçük kütle, geçim endeksi geçim seviyesi gibi sıralamalar istisnasız katılmalıdırlar» diyerek Türk Milletinden kemerlerini sıkmasını istemiştir. Kaçakçıya her türlü kolaylığı gösterirken, Türk milletinden fedakârlık istemek garip bir zihniyetin kurbanı olmaktır.

Dış ödeme dengemiz yıllardan beri açık vermektedir, kalkınma hızımızı arttıracak sağlam bir dış ödeme bilânçosu herhalde serbest bir ihracat rejimi ile sağlanamaz.

M. GABBAY

Ticaret odasında halktan gizlenenler

2 temmuz 1963 tarihli Yeni İstanbul gazetesinde çıkan bir yazıda, şehrimiz Ticaret Odasında tasfiye yapıldığı haberi verilmekte idi. Muhabir tasfiyenin şumulü hakkında Oda Reis Vekilinin bilgisine müracaat etmiş. Vekil, kaç kişinin tasfiye edildiğini açıklamaktan kaçınmış ve «Bu mesele Odanın bir iç meselesidir» demekle yetinmiş. Yani, memur tasfiyesi işi Odanın bir iç meselesi, bir aile meselesi olduğu için halk oyunu ilgilendirmez demek istemiş.

Yalnız Ticaret Odası Başkan Vekili değil, bizde bütün idâreciler, başında bulundukları resmî teşekkülleri babalarının çiftliği saydıkları için bu teşekküllerde olup bitenleri basının yazmasını istemezler ve yazılanlara da sinirlenirler.

İdâreciler bunda bir dereceye kadar haklıdırlar. Zira, 600 yıllık imparatorluk an'anelerini 40-50 yıl içinde değiştirmeye imkân yok.

Kullarım!

Osmanlı İmparatorluğu devrinde, devlet sadece devlet değil, bütün imparatorluk ülkesi padişahın malı sayılırdı. Tab'anın, vatandaşın adı «kullarım» idi. Tabiî resmî müesseseler de hep bu zihniyete göre idâre edilmekte idi. Memurların hiçbir hakkı yoktu. Memur, ağzı var, dili yok bir «yaratık»dı.

Bugün, 40 yıllık cumhuriyet idâresine ve az çok modern anlayışa uygun bir memurin kanununa rağmen tatbikatta bu anlayış değişmemiştir. Bu itibarla, Ticaret Odası Başkan Vekilinin de Odayı babasının çiftliği saymasından daha tabiî bir şey olamaz. Hattâ, burada, Başkan Vekili lehinde zikredilecek bir olay daha var. Bu da, Odanın, bugüne kadar, her türlü halkoyu ve basın kontrolü dışında bırakılmış olmasıdır. Filhakika, basın serbestisinin fiilî bir gerçek haline geldiği son 15 yıl içinde resmî ve yarı resmî, özel ve tüzel bütün kişiler basının sıkı kontrolü altında tutulduğu halde Oda meseleleri hiçbir şekilde basına intikal ettirilmemiştir ve ettirilmemektedir.

Ortaçağ şatosu

Halbuki, 35.000 kadar İstanbullu tâcir ve sanayicinin paralarile idâre edilen, aşağı yukarı 15 milyon lira bütçesi ile bir Kamu Tüzel Kişisi olan 250 memurlu bir müessesenin basının kontrolü dışında bırakılmaması gerekirdi.

Odanın 110 kişilik bir meclisi vardır. Bu Meclis, Büyük Millet Meclisinden sonra Türkiyede üye adedi en kabarık olan bir meclistir. Üstelik bu meclis memleketin iş adamlarını sinesinde toplayan ve bu sıfatile de iktisadi ve ticarî konular da en büyük ihtisas meclisidir.

Hatırlatıyoruz

Oda Meclisinin her ayın muntazaman, bazan da olağanüstü toplantıları olur. Bu toplantılarda bir çok meseleler konuşulur, tenkitler yapılır, kavgalar, hiziplesmeler olur, hiçbirisi basına aksetmez.

Oda memur kadrolarında değişiklikler olur, adam kayırmalar olur, ne idiğü belirsiz adamlara yüksek yüksek maaşlar verilir, adam atılır, adam alınır, fakat bunların hiçbirisi gazete sahifelerinde yer almaz. Memleket gazeteciliği için cidden üzüntü duyulacak bir olaydır bu...

Bu girizgâhı yaptıktan sonra Oda Reis vekili beyefendinin sözlerine geçebiliriz.

1) Tasfiye edilenlerin sayısını açıklamaktan çekinmiştir. Bu hal bize bu işte bir bit yeniği olduğunu gösterir. Öyle ya... Bit yeniği olmasa idi reis vekili bey: «Yetersiz görüldükleri için şu kadar memur tasfiye edilmiştir.» diyebilirdi. Fakat bunu diyememiştir.

2) Diyememiştir, zira, habere göre, ayrılanlara tazminat verilmiştir ve hepsi «güya» kendi isteklerile ayrılmışlardır. Burada da bir bit yeniği olsa gerek. Zira, tazminat verilenlerden istifa taahhüdü alınmıştır. Bu mekanizma olmadan memurları Odadan ayırma imkânı yoktur. Bunun pek çok misali mevcuttur. Bursa Ticaret ve Sanayi Odasında, Ankara Ticaret ve Sanayi Odasında, Adana Ticaret ve Sanayi Odasında, İstanbul Ticaret Borsasında umumi kâtiplerin bir zamanlar işlerine son verilmişse de bu zevat Devlet Şurasında açtıkları dâvâları kazanarak geriye gelmişlerdir. İstanbul Ticaret Odasında aynı memur iki defa Odadan kovulduğu halde iki defasında da Danıştay kararile görevine iade edilmiştir. Buna rağmen, memura, dâvâ süresine ait birikmiş maaşları verilmek istenmemiştir. Bunun üzerine, memur, parayı vermek istemeyen İdâre Heyeti üyelerini kanun yolile tehdit ederek parasını alabilmiştir. Fakat, bu sefer de bu memurun karısının derecesini küçültmüşlerdir. Bayan derhal Danıştaya baş vurmuştur. Mahkeme tehiri icra kararı vermiştir.

İşte bütün bunları bilen Oda idârecileri, Odadan ayrılmalarını istedikleri memurlar üzerinde baskı yaparak onları tazminatla istifaya zorlamışlardır.

Oda değil sır küpü

Yukarda verdiğimiz misaller Odalarda ne büyük haksızlıkların olduğunu, memurların şeref ve mevkilerinin her an nasıl tehdit altında bulundurulduğunu açıkça göstermektedir.

Ve Oda Reis Vekili tasfiye işlerine Odanın bir iç meselesi adını vermektedir.

Sayın reis vekiline şunu hatırlatmak isteriz:

Oda, vekil beyin babasının çiftliği, Oda memurları da bu çiftliğin uşakları değildir. Bugün bir aile içinde geçen bir olay bile basına konu oluyor da Oda gibi âmme hizmeti gören bir teşekkülde cereyan eden olaylar neden konu olmasın?

Kaldıki, basının Oda meselelerine parmak basması zamanı çoktan gelmiş, geçmiştir bile.

Oda meseleleri bir kaç kişinin meşgul olacağı meseleler değildir, halk oyunun meseleleridir. Oda, her yıl tüccardan aidat, harç ve saire olarak milyonlarca lirayı Kanun Zorile almakta ve sarfetmektedir.

O halde? O halde, kanun zorile tüccardan alınan paraların sarfı şeklini halk oyunun bilmesi gerekir.

Odada memur, şef, müdür maaşları arasında fark var mıdır? Bu farklar nereden gelmektedir? Oda adına her ay Ankaraya mutaden kimler gitmektedir ve bunlar ne kadar harcırah almaktadırlar? Tâyinler hangi esaslara göre yapılmaktadır? Terfiler nasıl olmaktadır? Kotalar nasıl hazırlanmaktadır? Çeşitli konularda Odanın görüşleri nelerdir?... Bunlar gibi daha bir çok meseleler memleket efkârı umumiyesini şiddetle ilgilendirmektedir...

G. SARIÇİÇEK

Suat Hayri Ürgüplü

Ürgüplünün Raporu

Sovyetler Birliğinde Türk Parlâmento heyetine başkanlık ederek geniş bir inceleme yapan Senato Başkanı Suat Ürgüplünün, gezi intibaları hakkındaki raporu tamamladığı anlaşılmaktadır. Ürgüplü hem hükûmete, hem de Parlâmentoya birer rapor sunacak ve Türk — Sovyet münâsebetlerinin yarınına etki yapacak görüşlerini belirtecektir.

Geçen hafta içinde Sovyetlerin Ankara Büyük Elçisi Bay Rijiv, Başbakan İnönü tarafından kabul edildi. Başbakan, Rijova Türk Parlâmento heyetinin Sovyet makamlarından ve Sovyet halkından gördüğü yakın ilgiden hükûmetin müteşekkir olduğununun tebliğini rica etti.

Bu temasın da iki komşu devlet arasında eski dostluğun başlaması na yol açmış olduğu Ankara siyasî çevrelerince ileri sürülüyor.

NE DEDİLER, NE DİYORUZ?

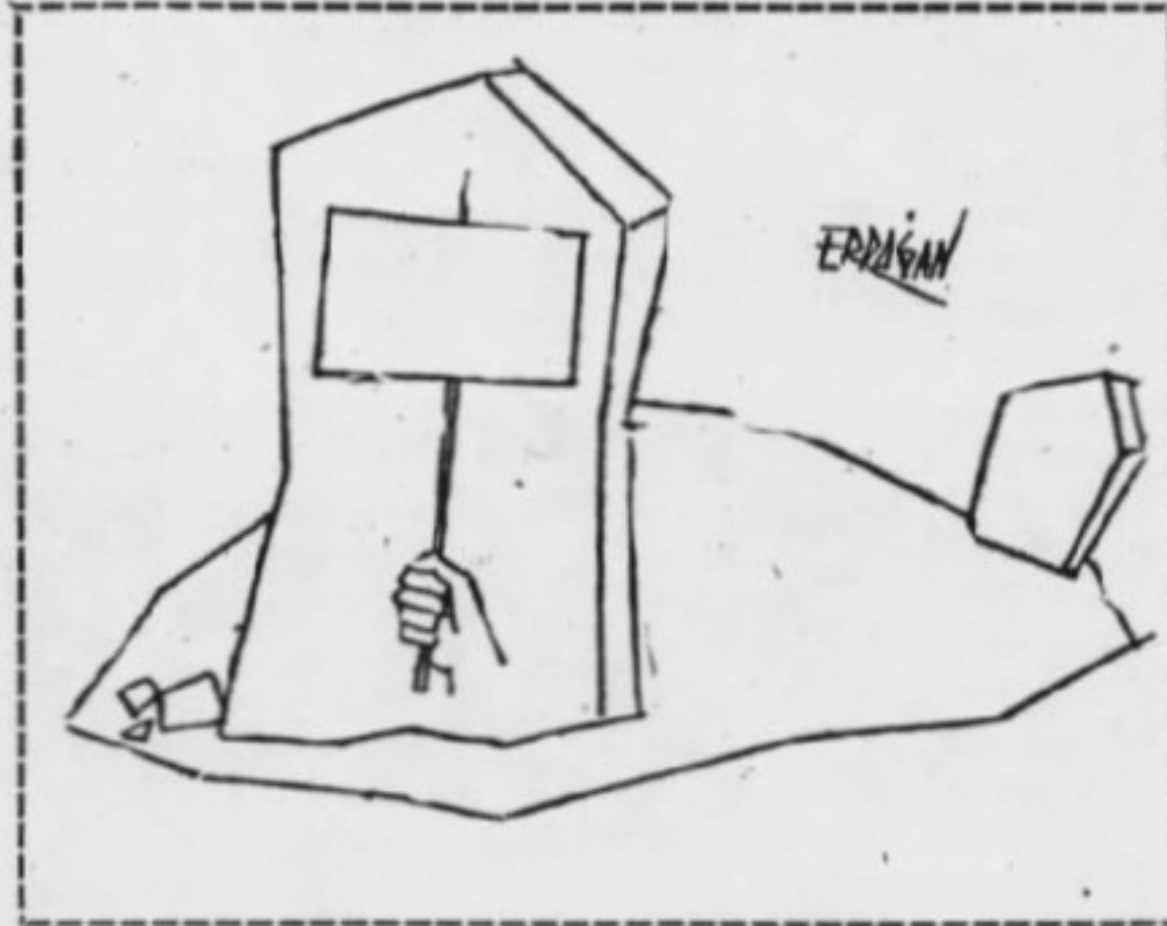
Atay ve C.H.P.

İmam Hatip okulu mezunlarının ilk üç aylık bir kurstan sonra ilkokul öğretmeni tâyin edilecekleri haberini ele alan Falih Rıfkı Atay bu haberin doğruluğuna inanmak istemediğini belirttikten sonra, «Bu, medrese devrinin sübyan okulları sistemini almak, yani devrimler öncesi devri yeniden bu topraklara kök saldırmak»tır, diyor. Söz konusu öğretim kadrolarının gerici ellere verilmiş olduğuna işaretle «Şimdi gerici zihniyetin yetiştirdiği, başta Atatürk ve Atatürkçülük, sonra Batı medeniyeti düşmanlığı eline halk çocuklarını teslim edeceğiz. Yılda binlerce, on binlerce gericilik cihatcıları üreteceğiz. Nedir bu hal?» diye soruyor.

Bu vesile ile CHP. «İktidar kliği»ni D.P.'nin 1950 1960 arasında kullandığı devrimlerden tavizcilik ve «Gericiliği okşama» politikasına baş vurmakla suçlandırıyor, ve örnekler veriyor. Bu «İktidar kliği» sözcülerinden biri gazetenin idârehanesinde «Hani Menderes'in Anadoluya saldığı elli beş bin yobaz yok mu ağabey, onları biz kullanacağız artık!» bile demiş.

Atay endişe ve şikâyetlerinde yerden göğe kadar haklı. İmam Hatip okulu öğrencileri şimdiden memleketteki her ileri hareketin ve kişinin karşısındalar. Eski medreseciler rin «İstemezük!» diye baş kaldırmaları rolünü şimdi bunlar oynıyor, veya bunlara oynatıyorlar. Bir de bu kafada olanların eline Türkiye'nin geleceğini hazırlayacak çok genç nesillerin teslimi gerçekten ürkülecek bir davranış. Ne var ki CHP. devrimlerden tavizciliğe ve gericiliği okşamıya şimdi başlamadı. Tek parti devrinde memleket meselelerinin serbestçe tartışılmasını yasaklarken, bütün ilerici hareketleri mâlûm damga ile damgalayıp sustururken, Anadoluda tarikat hareketlerinin gelişmesine, mahalle okullarının faaliyetlerine göz yumarken, türbelerin ziyaretlere açılmasına izin verirken bugünün tohumları ekilmiş, bugünkü duruma getiren yola girilmiş oluyordu. Falih Rıfkı Atay «Artık bu partiyi de iktidar için iktidar dâvasında ötekilerden fazla ayırmıya lüzum olmadığını söyleyenlere hak vermek lâzım geliyor» diyor. Doğru. Ama bu çoktan böyle oldu.

B.H.

Biraz da işçiler kendileri yarışsa

Vecihi Ünal fıkralarından birinde bilgiç bir ağabey edası ile sendikacılara siyaset dersi veriyor ve küçüklere bir şey öğretilirken büyüklerin çoğu zaman kullandıkları bir usulle onları pohpohlayarak görüşünü telkine çalışıyor. «Şu gerçek, aydın sendikacıların beynine ve gönlüne yerleşmiştir, diyor. Bir memlekette çalışan, çalıştırandan çok daha fazladır. O halde, hür ve genel seçimlere dayanan çok partili demokratik düzen devam ettikçe, her şahsın bir oy hakkı olduğuna göre, siyasal partiler emekçileri elde etmiye çalışacaklardır. Aksi taktirde, muhalefette iseler iktidara geçemiyecek, iktidarda iseler düşeceklerdir. O halde mesele şundan ibarettir. Emekçileri sendikalar için de toplayıp çıkarlarının bilincine vardırmak ve emekçi topluluğu olarak hiç bir partiye angaje olmamak.»

İşte «Aydın sendikacılar» bunu kavrayıp ona göre hareket ettikleri içinmiş ki işçilerle ilgili son kanun tasarıları Meclis'e getirildiğinde «Bütün siyasal partiler birbirleriyle yarışa girmişler» (Oysa bizim hatırladığımıza göre milletvekilleri toplantıyı bırakıp gidiyorlar, tasarıların görüşülmesi yarıda kalıyordu).

Ünal devam ediyor: «Hür ve genel seçimlere dayanan çok partili demokratik hukuk devleti düzeni devam ettikçe siyasal partiler arasındaki, emekçi topluluğu lehine yapılan bu yarış hızlanacaktır.»

Tut ki öyle olacak. Ama yine de, emekçi topluluğu bu siyasal yarışta hep başkasının atı üzerine oynıyacağına, kendi atını yarışa soksa nasıl olur? Başka partileri kazandırıp da sonra onlardan isteklerde bulunacağı, bekliyeceği, yerde kendi partisini kazandırıp da doğrudan doğruya hükümet sürse ne olur? Biraz da çalıştıranlar, çalışanların partisinden dileklerde bulunsalar? Yoksa bu memleketin emekçileri memleketi idâreye ehil mi değiller?

Ama aslında Ünal'ın derdi başka. «Bir ülkede özel teşebbüs ne kadar kuvvetli olursa hür sendikacılığın da o derece güç kazanacağını kavramak» gerekirmiş. «İki sınıf birbirini tamamlayıp aynı paralel üzerinde gelişecekmiş». Ya emekçilerin kendi partisi iktidarı kazanır da devlet sektörü ile özel kişileri zengi netme politikasına son verir, emekten yana ve emeğin iştirâki ile bir devletçilik uygularsa? «İşte bütün mesele bundan ibaret».

B.H.

Onlara göre toprak meselesi

Zeki Sofuoğlu son zamanlarda toprak reformu konusu ile pek ilgili. Üçtür bu konu üzerine yazı yazıyor. Bütün endişesi, tahmin edileceği üzere, büyük toprak mülkiyetinin parçalanmaması, yani fakir köylüye toprak dağıtılmaması. Tabiî Sofuoğlu bunu bu kadar açıkça söyliyemiyor, söyliyemediği için de bir takım «hoş» iddialar ileri sürüyor. Hükûmetin hazırladığı kanun tasarısını beğeniyor, çünkü bu tasarıda «Topraksız köylüyü toprak sahibi yapmak gayesini güttüğü gibi... işletmecilik yönünden verimsiz olan küçük toprakların birleştirilerek tek sahipli işletmeler haline getirilmesi de derpiş» olunuyormuş.

Aynı verimlilik, rantabilite gerekçesiyle büyük toprakların sınırlanıp, geri kalanının köylüye dağıtılmasını da doğru bulmuyor Sofuoğlu. «İstihsal darbelenerek sefalet umumileşir»miş. Oysa gaye, rantabiliteden gayri bir de «daha âdil bir sosyal düzen kurmak»mış. İşler biraz karışıyor, değil mi? Hem büyük toprak mülkiyetini sınırlayıp kalanını köylüye dağıtmıyacaksın, hem küçük toprak parçalarını birleştirip tek sahipli yapacaksın, hem de topraksız köylüyü toprak sahibi yaparak daha âdil bir sosyal düzen kuracaksın! Bu ne sihir, ne keramet!

Daha hoşu toprak reformu istiyenler için söyledikleri. (Sofuoğlu «Ziraî reform» deyimini «Toprak reformu» deyiminden daha uygun buluyor tabiî) «İstiyorlardı ki, diyor Sofuoğlu, 30 milyonluk nüfusumuzun 25 milyonu birbirlerine düşsün, birbirlerinin boğazına sarılsın.» Toprak reformundan yana olanlar «Türk köyünde kardeşin kardeşe düşman olacağının sanki farkında değiller»miş, gibidavranıyorlarmış.

Oysa Sofuoğlunun bu dedikleri asıl, toprağa aç milyonlara toprak verilmezse meydana gelebilir. Yoksulluğun son sınırında bulunan yarı aç insanlara rantabilete, verimlilik gerekçeleri sökmez. Kaldı ki toprakların köylüye dağıtılmasıyla üretimin düşmiyeceğini bu konuları Sofuoğlundan çok daha iyi bilen tarım hukukçuları ve uzmanları söylüyor.

Sofuoğlu haklı çıkmak için bir de İtalya'da uygulanan tarım reformunu ileri sürüyor. Batı'dan gelen bu örneğe bizim ilericiler ne buyurur, diyor. Ama yazdıklarından belli ki İtalyan reformu hakkında hiç bir bilgisi yok. Ne bunun bizim hiç göze alamıyacağımız kadar muazzam yatırımlar gerektirmiş çok pahalı bir iş olduğunun farkında, ne de bu masraflara rağmen fakir köylü meselesini çözümleyemediğinin farkında. Bu sözde reform toplam tarım gelirini arttırmış, bir kısım köylünün işine yaramış, ama en yoksul, elinden tutulmıya en muhtaç köylü kendi kaderine bırakılmıştır.

Sofuoğlu büyük toprak mülkiyetinin parçalanmamasını savunurken, mülkiyet bizim millete yerleşmiş millî bir histir, diyor. İyi ya işte! Mülkiyet hissi böyle yerleşik olduğu içindir kiyalnız küçük bir azınlığın değil, büyük köylü çoğunluğunun da bu mülkiyet hissini tatmin etmek gerekiyor, yani toprak reformu gerekiyor. Ancak o zaman sözünü ettiği «Daha âdil bir sosyal düzen» kurmaya doğru gidilebilir.

J.H.

Türkiye İşçi Partisinin çilesi

Türkiye İşçi Partisi varlığını hissettirmeğe başladığı günden beri, çeşitli yollardan, çeşitli usullerle iftira ve ithamlara maruz bırakılmaktadır. Çıkar ve imtiyaz kapılarını tutmuş birtakım kimseler ve bunların menfaat koruyuculuğunu üzerine almış eyyamcı erkân, güya, itham ve iftiralarla Türkiye İşçi Partisinin gelişmesini önleyecekler... dolayısiyle de çıkarlarının devamını sağlayacaklar...

Önce itiraf edelim, bu kabil davranışlar, her cihetle, Türkiye İşçi Partisinden olması gereken insanlar üzerine az da olsa etki yapıyor. Kabul. Ama, hemen şu hususu da belirtelim: İşçi Partisinin gerçek kuvveti kuruluş esaslarındadır... Türkiye İşçi Partisi ham hum şarolop partisi değildir. İşçi Partisi hak partisidir. Hukuk partisidir. Ahlâk partisidir. Bilgi partisidir. İffet ve istikâmet partisidir... Halk bunu günden güne anlamaktadır. Halk bunu gün be gün anladıkça, kendisini aldatanların palavralarına karşı, beniz ruhunda fırtınalar kopmaktadır. Bu fırtınalar karşısında hiçbir palavra tutunamaz...

Türkiye İşçi Partisine şu veya bu şekilde sataşanları fikir ve ahlâk zavallılığı içinde görüyoruz. Vicdan yoksulluğu içinde görüyoruz. Acıyoruz kendilerine. Kendilerini tarihin lânetlerine mahkûm ediyorlar.

Bekata
— Hangi akla hizmet —

Geçen hafta içersinde, basına İçişleri Bakanı tarafından bir açıklama yapıldı. Bakan, bu açıklamasında çok tuhaf bir taktik güttü. Haklarında açıklama yapılanların üçü hakkında bilgi verirken: «Üniversite talebesidir. Komünisttir. Türkiye İşçi Partisi üyesidir.» diyor. Ne demek istiyor bakan? Ucuz şark kurnazlığı ile şunu demek iştiyor: Yakalanan bu insanlar, yakalanış sebebinden ayrıca, Türkiye İşçi Partisi Üyesidir de. Komünisttir de...

Dostlar, bir adam komünist çıkabilir. Bu adam, herhangi bir partili olacağı gibi, İşçi Partili de olabilir. Ama, bu İşçi Partisinin komünist olduğu hükmünü yayamaz. Aksi halde, biz, şöyle bir mantık yürütürüz o zaman: İyi ya, bu adam üniversite talebesi de.. demek üniversite de komünist... Sonra, bu adam Türk.. demek Türkler komünist... Biliyoruz çok komik oluyor. Ama, domuzuna düşünecek olursak, T. İ. Partisine karşı düşünüldüğü gibi, pekalâ düşünürüz.

Geçelim.

Sonra, bu yakalanan insanların Türkiye İşçi Partili olanı belirtiliyor da... diğer partili olanları niye belirtilmiyor?

İçişleri Bakanı tarafsız ve ciddi olmalı. Unutulmasın, devlet adamına Anayasaya uymak yakışır.

Şaban ERİK

Gerçek demokrasinin yolu Türkiye İşçi Partisinden geçer

Dr. Tarık Ziya EKİNCİ

Aydınlarımızın sık, sık örnek - ler verdiği Batı Demokrasisi, eğemen kapitalist sınıf karşı sında, teşkilâtlı işçi sınıfının asırlık mücadeleleri neticesinde ulaşılmış tarihî bir dönemdir. Bu dönemde uygulanan seçim sistemleri, çıkarı lan kanunlar ve bunların uygulanı şı, eğemen sınıfların eğemenliğini idame ettirecek yönde olmasına rağ men; kapitalizmin gelişme yılların da görülen açık ve insanlık dışı sö mürme - mekanizması, yerini halk kitleleri yararına kazanılmış hakla rın temsil edildiği dengeli bir dü zene bırakmıştır. Batı demokrasisi zanedildiği gibi, eğemen sınıfların kurdukları siyasal partilerin genel seçim mekanizması ile iktidara ge - lip, iktidardan çekilmesinden ibaret değildir. Bu düzende, geniş halk kit leleri menfaatlerini koruyacak muh telif teşekküller içinde teşkilâtlan - dıkları gibi, kendilerini temsil eden siyasal partiler etrafında haklarını parlâmenter yolla korumak için de teşkilâtlanmış bulunmaktadırlar. E konomik hakların korunmasiyle gö revli sendikalar ve benzeri teşkilât lar yanında halkı temsil eden siya sal partiler vasıtasiyle de kazanılan hakların korunması ve yeni hakla rın temini yolunda devamlı demok ratik mücadeleler mevcuttur. Yok - sa, zenedildiği gibi, batıda içşi sını fının ve geniş halk kitlelerinin ha iz olduğu haklar lütfen verilmiş la neler değildir.

Bizde henüz halk kitleleri batı daki anlamda teşkilâtlanmış olma - makla beraber, gelişmekte olan işçi sınıfının ve her gün biraz daha bi - linçlenen geniş halk yığınlarının bas kısiyle kazanılmış pek çok haklar mevcuttur. Bunların en başında bu günkü Anayasamız gelmektedir. Anayasamızın eksiksiz bir şekilde yürütülmesi eğemen çevrelerin işi- ne gelmediği için, ya uygulanması savsaklanmakta veya ruhuna aykırı düşen kanunlar çıkarılmak suretiyle Anayasanın öngördüğü bir sürü hak ların kullanılması imkânsız hale ge tirilmektedir. Şayet kazanılan bu hakların koruyucusu olarak, sen - dikalar ve halkın menfaatlerini ko- ruyan siyasal teşekküller denetleme fonksiyonunu yapabilecek erginlik ve kuvvete erişmiş olsalardı, bugün Anayasamızın tanıdığı bütün hakla rı rahatça kullanmak yeteneğini bu lurduk. Memleketimizde kazanılan hakların korunması ve kullanılması yolunda görevli bulunan halkçı mü esseselerimizin cılızlığı, çok defa eğemen sınıfların baskısı altında de jenere edilmiş olmaları sebebiyle, bu müesseseler tarihî görevlerini yapmakta yeteneksiz kalmaktadır - lar. Bu itibarle Türkiyede halen ba tı anlamında bir demokrasiden bah sedilemez.

Denenmiş partiler

Memleketimizde muhalefet ve iktidar olarak bütün siyasal partiler, derebeylik kalıntısı kuvvetli bir toprak burjuvasiyle. ide olojik bakımdan onun tabii müttefi ki olan ticaret burjuvazisinin yöneti mindedir. Bu partiler arasında esas ta hiç bir ihtilâf yoktur. Bu parti lerle, geniş halk yığınlarının iştiraki de sağlanarak yapılan genel seçim ler demokrasi adına oynanan kötü bir oyundan ibarettir. Büyük top - rak burjuvazisini temsil eden siya sal partilerin çatışmasında kendi öz sınıflarının haklarını daha iyi koru mak ve halkın daha sistemli bir şe kilde sömürülmesini sağlamaktan başka bir netice beklemek gerçek- ten s a f d i l l i k olur. Anaya sanın öngördüğü, adil vergi siste minin uygulanması, toprak refor - mu, sendikalar kanununun düzen - lenmesi, grev hakkının kullanılması ve sosyal adalet ilkelerine uygun, bölgeler arasındaki dengesizliği gi derecek bir plânlamanın yapılması parlâmentoyu teşkil eden siyasal partilerimizin vazife anlayışlarının dışındadır. O halde halkın menfaat lerini koruyacak ve kazanılan hak ları savunacak, anayasanın eksik siz olarak uygulanmasını istiyecek ve sırası gelince de uygulayacak ye gane teşkilâtlı organ, halktan yana, bir siyasal parti olabilir.

Bu parti tarihî zorunlukların bir neticesi olarak Türk işçisinin kurduğu ve toplumcu aydınlarımı zın desteğini kazanan Türkiye İşçi Partisidir. Bugün parlâmento dışı kuvvetli bir denetleme organı ola rak görevini en mükemmel bir şe kilde yapan TİP., yarın parlâmento da bir muhalefet partisi olarak Ana yasanın eksiksiz bir şekilde uygulan masını istiyecek ve ilerde bir ikti dar partisi olarak da milletimizin özlediği kalkınma hamlesini yapa rak, dünya milletleri arasında eşit şartlarla şerefli yerimizi almayı sağ lıyacak ve gerçek demokrasiyi bü - tün icaplariyle getirmek suretiyle Anayasanın tam ve eksiksiz bir şe kilde uygulanmasını imkân dahiline koyacaktır.

Büyük hata

Bugün parlâmentoya sızan ba zı değerli toplumcu aydınları mızın, dost - sohbetlerinde, partilerinini tutuculuğundan ve bu partilerle özlenen kalkınma hamlesi ni yapmanın imkânsız olduğundan yana yakıla şikâyet etmelerine rağ men, saflarını değiştirmeğe yanaş - mamak suretiyle, kendilerine gönül bağlayan vatandaşları bu partilere oy vermeye zorlamaları, bozuk den geyi yönetici ağalar lehine daha çok bozmaya âlet olmaları, gerçek de- mokrasi adına hatalı bir tutumdur. Bu aydınlarımızın, parlâmentoda. zaman, zaman gericiliğin tehlikele ri, yahut halkın sefaleti veya mağa ra hayatı yaşıyan köylülerimizin a- cıklı durumlarını platonik bir hassa siyetle dile getirmeleri yaraya mer hem olmaktan çok uzaktır. Üstelik bu davranış, oyların mensup olduk ları partilere akmasına yardımcı ol mak suretiyle Toprak ağalarının e- ğemenliğini sürdürmeye hizmet ede cektir.

İyi niyetlerinden şüphe etmedi ğimiz, bu değerli aydınlarımızın Tür kiye İşçi Partisine girerek demokra tik dengenin kurulması yolunda, ken dilerine düşen tarihi görevi yapma ları gerekirken, «henüz zamanı de ğildir.» gerekçesiyle bu görevi tav satmaları büyük bir hatadır. Bizzat halktan gelen bir teşebbüsle, işçi sınıfının demokratik öncülüğünde kurulan ve gittikçe kuvvetlenen Tür kiye İşçi Partisi saflarında, halkı eğitici yönde görev almanın zama nı çoktan gelmiş ve geçmiştir.

Batı dünyasının bir üyesi ola rak, bu gayri samimi duruma son vermek ve gerçek anlamda dengeli bir demokratik düzene varmak için, her türlü «vehim» dışında mert bir davranışla halkın yanında, Türkiye İşçi Partisi saflarında yer almak toplumcu bir aydın için millî ve vata ni bir ödevdir.

Gerçek Demokrasiye inanmış toplumcu aydınların parlâmento için de bir TİP meclis grubu teşkil ede rek, Meclis dışında bulunanların da bu parti saflarında halkı eğitmek suretiyle, Demokratik dengenin ku rulmasını sağlamak için görev alma ları gerekir.

En ileri parti

Atatürk ilkelerinin soysuzlaştı rıldığından dert yanan aydı - nın yeri TİP. dir.

Vergi adaletsizlığinden dert ya nan, vurgun ve suiistimallerden yü reği sızlayan vatandaşın yeri TİP. dir.

Memlekette servet dağılışındaki adaletsizlikten yakınan, açlığın ve sefaletin önlenmesini samimiyetle is teyen vatandaşın yeri TİP.tir.

Türk çocuklarının tahsil nimet lerinden eşit şekilde yararlanması nı dileyen, vatandaşlar arasında fır sat eşitliğini arzulayan bütün iyi ni yetli yurttaşların yeri TİP.dir.

Topraksız köylülerin açlıktan ve sefaletten kurtulmalarını, kendi lerini yaşatacak toprağa kavuşma - larını isteyecek şekilde, toprak re formunu samimi olarak düşünen va tandaşın yeri TİP.dir

İçilerimizin insanca yaşamasını ve geleceklerinin teminat altında ol masını isteyen yurttaşların yeri TİP.dir.

Bölgeler arasındaki adaletsizli ğin giderilmesini ve Doğu Anadolu nun samimiyetle kaklınmasını iste yen vatandaşların yeri TİP dir.

Devlet otoritesi ve vatandaş em niyetiyle alay eden toprak ağaları nın himayesindeki eşkiyaların ta - sallutundan vatandaşın korunmasını istiyen yurttaşların yeri TİP.dir.

Millli görev

Hülasa bu memlekette Anaya sa hâkimiyetini tam ve eksik siz bir şekilde isteyen, eğe - men sınıflar önünde halkın da hak kının korunmasını ve gerçek anlam da batı demokrasisinin kurulmasını özleyen bütün vatandaşların TİP. saflarında veya onun yanında yer alması millî bir görevdir.

Bu göreve katılarak halkçı bir cephenin kurulmasını sağlamak, her türlü faşist eğilime ve dikta heves lilerine engel olacak yeğane yoldur.

Cemiyetin bünyesindeki bozuk lukları, demokratik düzen içinde ıs lah decek, halkçı görüş ve düşünü şü yayacak olan bu cephe, ancak, memleketi bugünkü buhranlı durum dan kurtaracaktır.

Vatandaşın özlediği gerçek hu zurun, kuvvetlenmiş Türkiye İşçi Partisinin kuracağı halkçı bir cep he ile, sağlanacak olan dengeli ger çek bir demokratik düzenle müm - kün olacağına inanıyoruz.

Bu itibarla, halkın yararına iş liyecek dengeli gerçek bir demokra sinin yolu ancak Türkiye İşçi Parti sinden geçer, diyoruz.

Türkiye İşçi Partisi'nin kurucuları olan işçi sendikaları yöneticilerinden bir grup: Kemal Nebioğlu, Salih Özkarabey, İbrahim Güzelce ve Şaban Yıldız bir basın toplantısında.

Çıkar yol Sosyalizmdir

N. AY

Nüfusumuz hızla çoğalmakta. Toprakları mız verimini yitirmekte... Verimini yitiren topraklarımız bölünegelmekte... İlkel araçlarla da işletilince, sahiplerine yetmemekte... Dolayısiyle köylerden şehirlere akın çoğalmakta. Bu akın işsizler ordusunu bir çığ gibi büyültmekte. Büyük şehirlerin çevresi gecekondu yamasıyla genişlerken, merkezlerde gecekondularla alay edercesine gökdelenler yükselmekte... Açlarımız, çıplaklarımız, gelecek korkusunu içinden atamayanlarımız... Bu sınıfın karşısındaki ulusal geliri har vurup harman savuran sömürücü azınlık... Sınıflar arasında gittikçe derinleşen bir uçurum... Bugünkü 22.000 katlık olan bu uçurum, bu gidişle gittikçe derinleşecek...

Gerçeklerimizin çizdiği tablo bu...

Bu görünümün doğmasına neden, halk yararına bir devletçiliğin uygulanmamış olmasıdır. Hele biçimsel demokrasi denemesine başlayalı beri halkçılıktan alabildiğine uzaklaşmamız tablomuzdaki zıt renkleri çoğaltıp, daha çok zıtlaştırmaktadır.

Görünüm çizgilerimiz açıkça bu iken, liberalizm yoluyla kalkınmamız olanaksızdır.. Çünkü, liberalizm hep güçlülerin yararına işleyen bir rejimdir. Yoksulları daha yoksul, zenginleri daha zengin edici bir makinedir. Gerçeklerimizin çizdiği acı tabloya liberalizm yoluyla daha korkunç çizgiler çizmekten başka bir şey yapamayız. Doğru yolu düşünebilenler bu rejimin karşısında olur. Hatta salt kendi çıkarını toplum çıkarından yeğ tutanlar bile, iyi düşünecek olursalar, liberalizmi lânetlerler. Çünkü çağımız ihtilâllerinin nedeni, sefalet ve sefahet adlı biribirine zıt çocukları doğuran liberalizmdir. Mısırda, Irakta, Kübada ihtilâl bunun için olmuştur...

Liberalizm yoluyla kalkınmış ülkeler var diyenlere şunu anıtalım:

Onların sömürgeleri vardı. Sömürgelerden sömürdükleriyle sermaye birikimi yaptılar. Özel teşebbüs doğdu... Güçlendi. Bu oluşumda yüzlerce yılın ürünü... Fakat çağımızda uyanan sömürge halkları bağımsızlıklarına kavuştukça, liberalist rejimin yaşadığı ülkelerde sömürme de azalmaktadır. Sömürme azaldıkça o güne değin biriken sermaye, daha birikim yapamamaktadır. Endişelenmektedirler. Ve bunun içindir ki sosyalizme doğru kaymaya başlamaktadırlar. İngilterede olduğu gibi...

Bizim sömürecek sömürgelerimiz olmadığı gibi, milyonerlerimiz bile kendi kendilerine değil, devlet eliyle yaratılmıştır. «Her mahallede bir milyoner türettik» diyenler lâf olsuna konuşmadılar... Demek oluyor ki, liberalist rejimi uygulamak halkın değil, sömürücülerin kalkınmasını sağlayacak.

Biz ki, iç ve dış sömürücülere karşı bir ihtilâl yapmış ulusuz... İstiklâl savaşına asıl bunun için giriştik...

Liberalizm kaynayan yaralarımızı gideremez, çoğaltır. Geri kalmış ülkeler için bu rejim asla çıkar yol olamaz.

Sermaye birikimi yapmış ülkeler bile, sömürgelerini yitirdikçe sosyalizme kayarken, biz aksini yapamayız.

İngilteredeki muhafazakâr parti bile programını değiştirip, sosyalist bir yol tutmaya başlamıştır.

Avrupada liberalist partiler yavaş yavaş silinmeye başlamıştır. Er veya geç silinecektir de... Çünkü liberalizm demokrasiye aykırı bir rejimdir. Bu rejim oligarşiyi bile getirebilir. Bunun içindir ki, liberalist ülkeler bu eskimiş rejimden, uzay çağının insancıl rejimi olan sosyalizme kavacaklardır.

Sosyalizm yoluyla:

Toprak reformu, mesken ayarlaması yapılarak arazi ve mesken spekülâsyonuna engel olacağımız gibi topraksız köylüleri toprağa kavuşturmuş, evsizleri ev sahibi yapmış oluruz... Doktorluğu sosyalleştirerek, hastaların eşit olarak tıbbın verilerinden yararlanmalarını sağlarız. Şahsî doktor apartmanları yerine, halk hastanelerinin yükseldiğini görürüz. Millî eğitimi halkçı ilkeye yöneterek eşit eğitimi uygulayarak olanak bulamadığı için doğmadan ölen istidatların gün ışığına çıkmasını sağlar ve bundan büyük yarar görürüz. Büyük kamuya mal etmekle, çalışanları çoğaltırız. Çok güçlerin emeği sonucunda çok üretim alınacağından ulusal gelirimiz de artar. Ölürcesine çalışma değil, saat ve yeterince çalışılacağından ve yaptığın işe göre gelir sağlayacağından huzurlu bir hayata kavuşuruz... Kadın, çocuk ve halk tabakası özgürlüğe kavuşur. Yüz kızartıcı kadın ticaretine son verilir. Patronların, ağaların paraları yoluyla masum aile yuvalarını yıkmaları tarihe gömülür. Aile kurumu daha sağlam olur. Ekonomik sıkıntılarla dağılan yuvaları çok gerilerde bırakmış oluruz... Gelir dengesi kurulacağından kıskançlıklar, hırsızlıklar, karaborsacılar katiller, bitmiyen kavgalar da önlenir. Kansız kinsiz bir ortama kavuşuruz... Başı boş, bakımsız çocukların yerine, kreşlerde küçük yaşlarda yetişmeye başlayan çocuklarımız olur. Çalışan ana - babaların gözü arkada kalmaz... Ana - babalar her gün iş dönüşü kreşlerdeki yavrularını alırlarken, daha çok maharetler öğrendiklerini görerek mutlu olacaklar... Böylece yarının halkı daha sağlam yetişecek. Büyük topraklar uygar araçlarla işlenecek. Kooperatifler yoluyla terlemeden kazanan aracılar silinecek. Köşebaşlarındaki kandırma tuzakları yok olacak... İşsiz kalma korkusundan insanlarımız kurtulacak. İşçilerin bütün dünyasına etken olan işveren eğemenliği, köylerde ağa eğemenliği kalkarak gerçek halk eğemenliğine kavuşulacak. Ve demokrasiyi gerçek anlamıyla kurmuş olacağız. Birey başına düşen gelir artacak... Kısacası yazmakla, saymakla uzayıp gidecek kıvandırıcı, geliştirici sonuçlara kavuşacağız sosyalizm yoluyla...

...Evet, bütün mutlu sonuçlar sosyalizm yoluyla doğacak...

Eğer böyle olmasaydı 30 yıldan beri İsveç, Norveç, Finlandiya, Danimarka gibi ülkelerde sosyalist partiler işbaşında olamazdı...

Eğer böyle olmasaydı İsveçte, Norveçte, Finlandiyada gangasterler, eşkiyalar, karaborsacılar zincirleme çoğalır, toplum düzenini allak bullak ederdi...

Kurtuluşumuz için tek çıkar yol sosyalizmdir.

Anayasadan gocunanlar

Yeni Anayasamız, toplumsal, eşitsel haklar üzerine kurulu du. Toplumsal gelişmin zorunlu kıldığı anayasa Ortaçağ düzeninde çıkar gemisini yüzdürenler anayasaya karşılar. Getirdiği yenilikler beyinlerinde burgudur. Yoksul yığınları sömürenler tedirgin. Koltuğunun adamı olmayanlar rahatsız. Toplumsal düzen kurulursa, oyunlarının bozulacağını biliyorlar. Toplumsal hakları, eşitsizliği öğrette gör. Bakanlık'a çöreklenmiş, koltuğunun yarınından kuşkulananlar hışımla üstüne gelir. Susturabilmek, söndürebilmek için beğenmedikleri yurt köşelerine sürerler. Yeni kuşaklar, anayasanın sunduğu hakları öğrenirse rahatları kaçar. Tüm ağalıklar sona erer.

Anayasayla ilgili ödev verme. Türkiye gerçeklerine dokunma. Müfredat dışına, seviye üstüne çıktı derler. Genel Müdür doldurulmuş müfettiş gönderir. «Öğretmenin sürülmesi vâciptir» diye raporunu dayar.

Ortaokulda öğretmensen orta yoldan git. Anayasa karıştırma. Kitabi bilgi ezberlet. Araştırma inceleme yaptırma. Özgür düşünmeyi öğretme. Efendilerin koltuğu pirelenir. Müdür, müfettiş ne derse, doğru yanlış başını salla. İlerde sanada koltuk verir. Haksızlıklara göz yummayanı yönetici yapmazlar. Godamanların yanına büzülerek gir. Selâm verirken başın göbeğine düşsün. Başkalarına eğemen olmanın gururundan efendini yoksun kılma.

Değişen düzen yeni yaşama zorlayacak. Donuk kafalı kişiler hım bılıklarından, yeniye karşıdırlar. Teşkilâtta şu veya bu bakanın değişmesi önemli değil. Önemli olan bakanları yanıltan alt teşkilâtın değişmesidir.

Tutucular, donuk kafalılar atılıp, iş yapan, devrimci kişiler getirilmeli. Anayasanın yeniliklerinden gocunanlar yönetici olamaz.

20. yüzyılın gelişimine uygun Anayasa yaptık. Uygulayacak devrimci kadroyu bulamadık. Anayasayı öğretip, rahatımızı kaçıracaksın diye öğretmen kovarlar.

Değişen evrensel, insancıl koşullar; toplumsal, eşitsel yaşama zorluyor kişiyi. Çekilen sancılar, sömürülenlerin, kul olanların uyanışıdır. Açlığın, yarın kaygısının hızını kimse durduramaz. Türkiyede de yönetici kadroyu izliyen uyanık kuvvetler dengesi kurulmuştur. Aşağı ve orta tabakanın çocukları. 28 nisanda, 27 Mayısta gerici davranışlar karşısında gücünü gösterdi. Zorlaşan yaşam koşulları, toplumsal değişimlere zorluyor. Demokratik yoldan devrimci kadroyla anayasayı yaşama uygularsak sarsıntılar son bulur.

Anayasanın getirdiği toplumsal hakları öğretmek ulusal ödevdir. Sürülmekten korkma. Baş verdikçe ilerlediğimizin farkında mısın? Türkiye gerçeklerine eğilerek donattığın kuşaklar kurtaracak ulusu. Kitabi bilgi ortaçağın çıkarına donuk insan yetiştirir. Kitabi bilgileri yaşamın gerçekleriyle yoğur.

Anayasanın getirdiği toplumsal hakları öğretmekten korkma. Tutucular, gericiler bir gün dize gelecek. Sürülmekten çekinme. Sürüldükçe etki alanın genişler. Gerçek aydına, bir koltuğa çöreklenmek, iyi yere mıhlanmak yaraşmaz. Yetkililere, sürmenin dâvâyı çözmediğini göster. Anadolumun ayuyan köşelerine koş. Dağ başlarında umut ol, ışık ol. Gocunanlar gucundukça anayasayı öğret. Tevfik Fikretin ışıklı sabahı olacak. Kurtuluşun yolu senden geçer öğretmenim. Diktiğin fidanlar toplumcu meyvasını verdi.

Mustafa KOÇ

Yerli Diyojeni

Türkiye'de toplumculuğun öncülüğünü kimler yapacak?

Türkiye'de toplumculuğun öncüsü işçiler olabilir mi?

Türkiye'de toplumculuğun öncüsü işçiler (uran işçileri) olabilir mi, olamaz mı, konusu da tartışmalı bir sorundur. Ancak bu tartışmalar yazılı olmaktan daha çok sözlü olarak kalmıştır. Toplumculuk ilkesinde esaslı bir görüş ayrılığı yaratacak olan bu konudaki düşün ayrılığı, toplumcu aydınlarımız arasında yazılı olarak açık bir çatışma haline getirilmemişse de, davranış ve örgütlenmelerden, konuşmalardan bu ayrılık da ortaya çıkmaktadır. Aslında bu da, bundan önceki tartışma konularının doğurduğu başka bir konudur. Türkiye'de burjuva ve emekçi sınıfı yok ya da haklarını elde edebilecek güç ve yeterde değil, bu yüzden de toplumculuk yukardan aşağıya bir kadro eliyle uygulanmalı diyenler, bu düşün akışından Türkiye'de işçilerin toplumculuğa öncülük yapamıyacağı sonucuna da varmışlardır. Gerekçelerini özetle öğrenelim:

Şartlara göre

«Toplumculuk, ister aşağıdan yukarı, ister yukardan aşağı uygulansın, güçlü bir toplumcu kadro ister. Türkiye'de uran işçilerinin eskiye göre daha arttıkları, daha bilinçlenip örgütlendikleri görünüyorsa da, yine de bu görünüm, işçilerin bir toplumculuk hareketine öncülük edecek düzeye ulaşamadıklarını göstermektedir.

Kuramsal olarak işçilerin toplumculuğun öncüsü olmaları gerektiği elbette doğrudur. Ama bir ülkede işçiler henüz bu öncülük görevini yapacak yetenekte değilse, kuramsal olarak öncülük görevleridir diye, toplumculuğun öncülüğünü ille de onlara yüklemek, toplumculuğu başarısızlığa sürüklemekten başka bir şey olmaz. Böyle bir kurama körükörüne bağlanmak yüzünden toplumculuğu geriletmek, geciktirmek, başarısızlığa uğratmak ağır bir sorumdur. Kaldı ki İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra toplumculuk uygulamasında büyük değişiklikler olmuştur. Artık her yerde ve her ülkede işçilerin kesinlikle toplumculuğun öncüleri oldukları kuramının doğru olmadığı birçok örnekleriyle görülmüştür. Örneği Asya'da ve Afrika'da, Güney Afrika'da, daha başka bir ülkede, uran işçileri öncülük yapmadan da toplumculuk başarısıyla uygulanabilmiş ve toplumcu düzenler kurulmuştur. Bizim gibi gelişmemiş yada azgelişmiş olan o ülkelerde, ille de güçsüz olan uran işçisinin öncülüğünü isteseler, yada güçlenmesini bekleselerdi toplumculuk düzenini kuramıyacaklardı. Demek ki esas olan, her ülkenin kendi koşullarına ve özelliklerine göre yeni bir çıkış yolu arayıp bulmasıdır. Nitekim, bugün toplumculuk düzenine kavuşmuş bir ülkede bu öncülük görevini üstüne almıştır. Toplumculuk elbette emekçi sınıfının dâvâsıdır, ancak Türkiye'de bu dâvânın öncülüğünü — bugün için — uran işçileri yapacak durumda olmadığına göre, kendi gerçeklerimize uyan başka bir yol aramamız gerekmektedir.

Aydınların öncülüğü

İşçilerin ille de öncü olacağını değişmez bir kuram belleyip bu çıkmaza kakılıp kalmak, 18-19 uncu yüzyıl toplumculuk anlayışına körükörüne bağlanmak olur ki, bu, Türkiye'ye toplumculuk düzeninin gelmesini geçiktirir ve bu çıkmaz yol, tarihsel evreleri normal olarak yaşayıp evrelerden geçerek, kapitalizmden toplumculuğa geçiş aşamasına gelmiş ileri toplumları taklitten başka birşey olmaz. Bu taklitçilik yüzünden bugünedek Türkiye'de daha önceki toplumcu kadrolar ve örgütler toplumculuğu bir türlü yürütememişler, halka benimsetememişler, üstelik hareketi dar bir çenber içinde kısıtladıklarından, bu akımı zaman zaman engellemişler, ellerinde olmadan köstteklemişlerdir. Bugün Türkiye gerçeklerinden kalkacak, yeni bir yol arayıp bulmak zorundayız.»

«Tarihsel gelişim evrelerinden geçerek büyük endüstri ve kapitalizm çağını yaşayan toplumlar için doğru olan, ama gerikalmış ülkelerin toplumculuğa geçişinde hiç de doğru olayan bu kurama bağlanmaktan başka bir sonuç vermez. Çünkü, aydınlar kadrosunun, bizdeki yetersiz, güçsüz, denemesi ve geleneksel birikimi az olan işçilerin öncülüğünü benimsemiyecekleri açıktır. Memurlar, esnaf, orta tabakanın sömürülenleri de yetersiz ve yeteneksiz buldukları işçilerin arkasından gitmiyeceklerdir. Böyle olunca toplumculuk genişleyip yayılamıyacak, yine eskisi gibi dar bir çevrede sınırlı kalacaktır. Kaldı ki, Fransa, İtalya gibi işçilerin öncü kadroyu kurdukları ülkelerde bile, bir türlü toplumculuk düzeni uygulanamamıştır. Türkiye'deyse işçiler hiç de toplumculuğa öncülük yapacak düzeyde değildirler. Toplumcu ahlâk, herşeyden önce doğruyu doğruca göstermek demektir. Öncülük yeteneği olmadığı halde, işçilerde bu yetenek varmış gibi göstermek toplumcu karaktere aykırı olur. Bugünkü Türkiye koşulları, çok geniş bir aydınlar öncülüğünde bütün emekçi kuvvetleri içine alan bir yaygın toplumcu çalışmayı gerektirmektedir.»

Düşünceleri özet olarak verişimiz yüzünden eksik yanları kalsa da, işçilerin öncü olmasına karşı duranların gerekçeleri aşağı yukarı bunlardır. Buna karşılık, işçileri toplumcu akımın öncüsü sayanların dayanakları da şunlardır:

İşçide sınıf şuûru

«Türkiye'de işçinin toplumculukta öncü olması, bunun yalnız kuramsal doğruluğundan değil, Türkiye gerçeklerine de uygunluğundan ileri gelen ,yani bugünkü Türkiye koşullarının yarattığı bir zorundur. Bunun nedenleri şunlardır:

Bir emekçi sınıfı dâvâsı olan toplumculuğu yürütecek ve uygulayacak toplumsal kuvvetler içinde uran işçisi, üretimde en büyük payı olduğu halde, en büyük oranda sömürülen emekçilerdir. (Her yerde olduğu gibi, sömürülme oranı uran işçisinde, öbür işçilerden, köylüden esnaf ve memurlardan çok daha yüksek olduğu, teknik ilerledikçe bu sömürülme oranının daha da yükseldiği tartışmaya yer vermeyen bir belittir.) Böyle olduğu için de, Türkiye'deki emekçi kadrolar içinde en erken sınıfsal bilince varan, yasal yollardan hak aramada en başta giden uran işçileri olmuştur.

Bugün Türkiye'deki toplumculuk düşünce ve davranışları birden bire ortaya çıkmış değildir. Bunun bir öncesi ve geçmişi vardır. Bu geçmişte Türk işçisi — çok zayıf olduğu dönemde bile — başrolü almıştır. 27 Mayıs'tan sonra toplumculuk akımının birden patladığını sananlar, önceki dönemlerin toplumsal birikimini gözden uzak tuttukları için yanılmaktadırlar. Toplumsal birikimi ve bunun sonucunda bugünkü oluşumu hazırlayan geçmiş dönemde birtakım yanlışlar yapılmış, denemesizliklerden ötürü beceriksizlikler olmuşsa bile bunlar da normal sayılmalıdır — Türkiye'deki bugünkü toplumculuk gelişimini sağlayan, sayıları ve güçleri yetersiz de olsa, o eski dönemdeki işçilerin ve emekçi aydınların mücadelesidir. Yani bugün de işçilere «Buyrun, toplumculuğun öncüsü olun!» diye bir yer verilmiyor, onlar bu görevi kendiliklerinden hak ederek almışlardır. Aydınlar, işçilerin bu görevlerinde yeterli ve yetenekli olmalarına çalışmak durumundadırlar.

Güçlü olan işçilerdir

Bununla birlikte, Türkiye'nin geri kalmışlığından ötürü, işçilerimizin yeterince denemeli, bilinçli ve örgütlü olmadığı da doğrudur. Ama bu yüzden, öncülük görevini başka bir emekçi kadronun alması da olanaksızdır çünkü bugün yurdumuzda bu görevi işçilerden daha iyi yapabilecek başka bir kadro yoktur. Bütün yetersizliğine karşın «rağmen» yurdumuzda bugün yine de en örgütlü, en bilinçli, en güçlü olan işçilerdir. Herşeyden önce, işçilerin bu durumları, çalışma koşullarının bir zorunu olarak, bir yerde, bir arada topluca çalışmalarından, yaşamalarından ileri gelmektedir. Hiç okur - yazar olmayan ve

DUVERGER VE ...

Maurice Duverger dilimize yeni çevrilen «Siyasi Rejimler» isimli eserinde «Dünyada mevcut bir çok Anayasa tamamen göstermeliktir ve tarif ettikleri rejimin memlekette mevcut olanla hiç bir alâkası yoktur. Anayasa âdeta mevcut r e j i m i gizleyen bir paravana vazifesi görür. Hakikatı bulmak kuşkusu bizi Anayasadan ziyade mevcut olanı gözönüne almağa sevkeder.» diyor. Bu sözleri doğrulayan en güzel örneklerden biri de hiç şüphesiz ki memleketimizdir. 1876 dan bu yana bizde de çeşitli anayasalar yapıldı, bu arada mutlak monarşiden Cumhuriyete kadar gelindi. Ama yapılan bütün Anayasalarda «göstermelik» olmaktan ileri gidemedi. Padişahlık devrinde birinci Meşrutiyetten de önce başlayan hareketler, hatt-ı hümayun ve ferman şeklindeki hükümdarın mutlak iradesinin sınırlanması mahiyetindeki vesikalar ve daha sonraları 1876 ve 1909 Teşkilâtı Esasiye kanunları İngiltere ve Fransadakinin aksine aşağıdan, halktan gelen bir baskının sonucu değillerdi. Koskoca İmparatorluk ülkesi Padişahın memaliki mahsusası, yâni özel mülkü ve halk ta tebaası sayılmaktaydı. Asırlardan beri sürüp gelen gelenekler ve padişahın ayrıca halife de oluşu halkın bu siyasi otorite karşısında bir takım haklarının bulunduğu ve bu arada devletin idaresinde söz sahibi olması gerektiği fikirlerinin doğup yeşermesine imkân vermedi. «Doğmayan Hürriyet» isimli kitaptan öğrendiğimize göre Mahmut Şevket Paşa komutasındaki meşhur Hareket ordusu İstanbula gelirken halk gara koşarak hürriyetin trenden inmesini beklemişti.

Bu ortam içinde Padişahın saltanatını tek gölgeleyen şey Avrupa devletleriydi. Padişah ta bu tehlikeyi mümkün olduğu kadar geçiştirebilmek için hiç te istemediği halde Avrupaya karşı kendi mutlak otoritesini sınırlamış ve halkın, bu arada gayri müslimlerin haklarını teminat altina almış görünmek istiyordu. Bu sebepten de bu anayasaların «göstermelik» olmasından daha tabii bir şey olamazdı. Ama Birinci Dünya Savaşından sonra bütün Türk halkı Atatürk'ün önderliğinde genci, ihtiyarı, çoluğu,, çocuğuyla Kurtuluş Savaşını yaptı. Savaşın amacı ... lüşmekte olan dış düş... değ... belki yenilmesi ondan ... zor ... iki düşman da yenildi ... zafere ulaşıldı. Hemen ... ve... letin temelleri atılmağa başla... kanunlar yapıldı. Atatürk'ün ... söylediği gibi: «az zamanda ç... yaptık» ama Anayasada ... ha... de kalmaktan ileri gidemedi... insan hak ve hürriyetlerinin ... de uygulanmasını arzulayan ... cek kadar azdı. Anayasadan ... let teşkilâtını, teşrii Meclisin ... şeklini,» icra, kaza, ve teşrii ... birlerine karşı durumlarını d... kanun anlaşılıyordu. Halbuki ... her şeyden önce siyasi otorite... daşların tabii haklarının tan... ması demektir. Anayasaların ... tarihsel gelişmeleri buy... rgıy...

En ilkel toplumlardan ... lere kadar daima ... dare edilenler ayrımı ... nin dediği gibi ««Halkın halk... sinden bahsetmek boş bir ge... olunca, hele kamu oyunun ... lâtlanmadığı toplumlarda idar... kaybetmemek için idare edile... devirmelerini önlemek isterle... halkı çeşitli şekillerde baskı... hattâ aldatmağa kadar gider...

Artık zamanımızda seçim... devlet idaresi gittikçe imkâns... rıca bu durumda halkın da ... göstermesine yol açılmış olu... darın meşruluğu kanuna uy... çimler yapılır, Anayasalar da ... bütün bunların yanında seç... nın istenilen şekilde olması ... ler de alınır.

Memleketimizde daha üç ... yı çiğniyen bir iktidar ... vermiş ve zamanın ihtiy... dırmıyan eski Anayasanın ... ve hürriyetlerini katıldığımız ... laşmalara da uygun şekilde ...

Toplumculuğun yukardan aşağı doğru bir kadro eli ile uygunlanmasını isteyenlerin dayanak ve gerekçelerini şöyle tamamlayabiliriz:

Özellikle 1945 den bu yana, hayret ve sevinçle görülen halkın artan hızla uyanışı, emekçilerin geniş örgütler içinde bilinçlenmeleri, gençliğin büyük oranda ilerici oluşu, aydınların gittikçe daha çok toplumculuğu benimsemeleri, yalnız iç olayların gelişimiyle değil, dış olayların da etkisiyle olmuştur. İrademiz dışında oluşup gelişen, ama tarihsel akışı içinde kesinlikle bütün halkların yararına olarak gittikçe yoğunlaşarak büyüyen bu dış olaylar da ilerici Türk aydınlarının müttefikidir. Toplumcu aydına düşen görev, başarısızlıkla sonuçlanacak yada faşizme dönüşecek bir acelecilik ve kolaycı yol tutmak değil, Türkiye'de toplumculuğun aşağıdan yukarı uygulanışını hazırlıyacak ortamı genişletmektir.»

Aziz NESİN

köyünden kopup gelen bir köylü, diyelim üç işçilik bir fabrikada söz gelişi iki yıl çalışsa, bir orta öğrenimden geçmiş kadar bilgi edinir, deneme kazanır ve toplu çalışmanın da bir gereği olarak bilinçlenerek haklarını elde etmek ister. Bu yüzdendir ki Türkiye'de emekçi sınıfı dâvâsının öncülüğünü ancak işçiler yapabilir.

Yurdumuzda nüfus dağılımına, köylülerin çoğunlukta oluşuna ve toplumculuğu köylüye dayanarak uygulayabilmiş ülkelere bakarak, bizde de öncülük görevini köylümüzün alabileceğini sanmak yanlıştır. Elbette emekçi sınıfından ve bu sınıfın dâvâsını benimsemiş ilerici aydınlarla, küçük iş sahipleri toplumculuğun aktif kadrolarıdır. Ama köylümüz çok dağınık oluşu, örgütsüz ve bugünkü koşullar içinde de örgütlenmesi olanaksız bulunuşu, geri ve ilkel koşullar içinde eğitimsiz ve öğrenimsiz yaşaması yüzünden, sayıca çoklukta olsa bile, bugün toplumculuğun öncülüğünü yapacak nitelikte değildir. (Köylü deyince, topraksız toprak işçileriyle, sömürülme oranı sömürme oranından yüksek olan, yani sömürdüğünden çok sömürülen toprak sahiplerini anlıyoruz.) Türkiye'nin kalkınmasının ve ilerlemesinin ancak köylünün uyanışına bağlı olduğu düşüncesi bizde çok eskidir. Daha 1920 de, örneğin Reşit Galip başta olmak üzere, genç Cumhuriyetin birçok genç ülkücüleri bu düşüncedeydiler. Köylünün çoğunlukta oluşuna bakarak, onun öncülüğünü istemek, belki güzel ve iyi niyetli bir dilektir, ancak olanaksızdır. Toplumculuk çalışmalarının cayılmaz büyük kadrosu olan köylü, öncülük görevi için işçimizden çok daha yetersizdir.

Köylümüz yeterli değil

Toplumculuk düzenini uygulayan ülkeler içinde, öncülük görevini köylülerin aldığı olmuştur. Oralarda köylülerin çoğunlukta oluşu, geri kalmışlığı ve toprak dâvâsı bakımından Türkiye ile ortaklaşa sorumları ve benzerlikler olduğu da doğrudur; ama o ülkelerle daha çok siyasi, coğrafi koşullar ve toplumsal yapı bakımından benzemeyen yanlarımız da çoktur. Toplumculuk düzenine köylünün öncülüğüyle girmiş olan bu ülkelerden birinde, köylünün büyük sayıda örgütlenerek ordulaşması ve mücadelesini yapması, denemeler kazanması sağlanabilmiştir bir anlama bu durum, köylünün. öncülük görevini yapacak olan işçinin yerine geçmesi, onun görevini yerine getirmesi demektir. Bu yer ve görev değiştirmenin de Türkiye için bugün olanağı yoktur. Bundan başka Türkiye, siyasal bütünlüğü içinde bugün halâ ekonomik ve toplumsal bütünlüğe ve birliğe kavuşamamış bir ülkedir. Başka bir deyişle. bugünkü durumu içinde, Türkiyenin bütün bölgeleri için geçerli tek gerçek bulunamaz. Örneğin bir Doğu Karadeniz bölgesiyle Ortaanadolu bölgesinin, Güney Anadolu ile Eğe bölgesinin siyasal birlik ve bütünlük içindeki bu bölgelerin, toplumsal, ekonomik, hatta geleneksel benzerliklerinden daha çok karşıtlıkları ve ayrılıkları vardır. Değişik bölgelerin bu ayrılıkları içinde, benzer yanları ve ortaklaşa sorunları olabilen yalnız uran işçileridir; bu, uranın «Endüstrinin» kendi niteliğinden gelmektedir. Bizdeki denli birbirine karşıt ve ayrı koşullar içinde yaşamakta olan ayrı bölgelerin köylülerini, emekçiliğin öncülüğünde birleştirmek olanaksızdır.

Köylünün öncülüğüyle toplumculuk düzenine kavuşmuş bir başka ülkede ise, o küçük alanlı ülkede, toplu ve yoğun tarımın yapıldığı (örneğin bizim Çukurova'da pamuk, turunugiller, Ege'de tütün gibi) unutulmamalıdır. Dar ve sıkışık alanda bu toplu ve yoğun tarım, dış sömürmenin de çok amansız baskısıyla köylüleri öncülük görevini yapacak duruma getirmiştir

Gerçeğin sonucu

Kısacası, Türkiye'de işçilerin toplumcu öncüler oluşu, kapitalist ülkelerdeki toplumculuğun bir taklidi değil, Türkiye gerçeğinin bir sonucudur tersine, işçileri bu görevde yetersiz bulup onun yerine başka bir emekçi kadro geçirmeye çalışmak, İkinci Dünya Savaşından sonra toplumcu düzene geçmiş olan, bizimle hem bir yandan büyük benzerlikleri bulunan, hem de benzerliklerimiz olmayan ülkeleri taklit etmek demektir.

Türkiye'de uzun yıllar, yanlış olarak, toplumculuğa geçiş için nasıl kapitalist batı ülkeleri taklit edilmişse, bugün de bu yanlış anlaşılacak kendi gerçeğimizi bulmalıyız diyecek, geri kalmış ülkelerin toplumculuğa geçişlerini kendimize örnek almak, yine bir yeni taklitçiliktir. Bu son taklitçilik, bir takım toplumcuları «Toplumculuğa yeni ilkeler geldi» gibi büyük yanılgılara sürüklemiştir. Türkiye geri kalmış bir ülkedir diye, geri kalmış ülkelerden toplumculuğa geçenleri örnek almak, her şeyden önce şu bakımdan Ulusal Kurtuluş Savaşını yapmış bir ülke olduğu halde, kırk yıldır hâlâ toplumculuğa geçememiştir oysa örnek alınmak istenilen geri kalmış ülkeler ise, Ulusal Kurtuluş Savaşlarının hemen arkasından, yada kısa bir süre sonra toplumculuğa geçmişlerdir. Kaldı ki, bu ülkelerden kimisinin toplumculuk düzenleri de ayrıca tartışma konusu yapılmalıdır. Türkiye için özlenilen böyle bir toplumculuk mudur? Bunlardan bir takımındaysa, toplumculuk toplumdaki bir birikimin itkisiyle olmadığından, siyasal güçle toplumu toplumculuğa hazırlama dönemi olarak sayılmalıdır böyle olduğu için de oralardaki toplumculuk düzeninin nasıl bir çizelge göstereceği şimdiden kestirilemez.

Toplumculuğa geçmiş bütün ülkelerin denemelerinden yararlanmamız gerektiği kadar, Türkiye'nin Ulusal Kurtuluş Savaşı'ndan kırk yıl sonra bu durumda kaldığını göz önünde tutarak, bir ayrıcalığı olan Türkiye'nin gerçeklerini incelememiz de gerekiyor

Yanlış bir ayırım

Türkiye'de toplumculuğa salt aydınlardan kurulu bir kadronun öncülük etmesini istemek de, toplumculuğu yukardan aşağı uygulayacak bir kadro eline bırakmak demektir. Gerçekte, aydın - işçi diye bir ayrımın tüm yapma ve yanlış olduğunu biliyoruz. Çünkü «Aydın» ne bir sınıf, ne de bir zümredir. Aydın olma, kişinin niteliğidir.

Türkiye gibi geri kalmış ülkelerde aydın - işçi ayrılığı, aydınların çoğunlukla burjuva sınıfından çıkmış olmalarındandır. Burjuva, emekçiye göre zamanca önalmış bir sınıf olduğundan bu da normaldir. İşçi sınıfı, geniş örgütleri içinde kendi aydınlarını arttırdığı zaman, yapma bir işçi - aydın ayrılığı da kalmıyacaktır. Bugünkü durumdaysa, yaşayarak, o sınıfın içinden yetişerek değil de, salt okumuşluklarından, görgülerinden ötürü toplumcu olan aydınların, işçileri yetersiz bulup öncülüğü almak isteyişleri, toplumculuğun yukardan aşağı uygulanmasına yol açar ki — daha önce açıkladığımız üzere — bu, bir çıkmazdır.

Kaynağı hangi sınıfian olursa olsun emekçi sınıfı dâvâsını benimsemiş ve Türkiye'nin gerçek kalkınmasına toplumculukta gören her aydın emekçi olduğuna göre, gereksiz ve yersiz, hem de yapma bir aydın — işçi ayrılığına düşmeden, bugün mücadele ve haklarını elde etmek için yetenekleri ve güçleri az olan, ama büyük bir hızla gelişen işçilerin örgütlenmelerini, bilinçlenmelerini daha da hızlandırmakla görevlidir.

GELECEK YAZI:

Emekçiler ulusal burjuva ile birleşmeli mi?)

NOT: Sosyal Adalet'in geçen ve önceki sayılarında anlamı bozan, değiştiren dizgi ve düzeltme yanlışları olmuştur. Yanlışları düzeltmek olanaksızlığından ötürü, bunları düzeltmeyi anlayış göstere

GERÇEKLERİMİZ

yızca vatanımızı bö... değildi. Onun kadar, ...dır iç düşmandı. Her ...lmaz gibi görünen ...ve modern bir dev... landı, anayasalar, ...n 10. yıl nutkunda ... çok ve büyük işler ...aklar kâğıt üzerin... di. Zaten Batıdaki ... memleketimizde ... aydınlar yok dene... da daha çok dev... seçim ve işleyiş ... organlarının bir... düzenleyen bir ana ...ki Anayasa demek ...te karşısında vatan ...nınması ve korun... ortaya çıkışları ve ...yı doğrular.

... en modern devlet... idare edenler ve i... vardır. Duverger... tarafından idare... gevezeliktir.» Böyle ... yeteri kadar teşki... idare edenler iktidarı ... ilenlerin kendilerini ...ler. Bunun için de ...kı altında tutmağa, ...erler.

... seçimsiz ve anayasasız ...sızlaşmaktadır. Ay... da şiddetli bir tepki ...dur. Bu yüzden ikti... yandırmak için se... da düzenlenir. Ama ... seçimlerin sonuçları... için gerekli tedbir

... üç yıl önce Anayasa'... bunun hesabını ... ihtiyaçlarını cevaplan... a'nın yerine insan hak... milletlerarası and düzenleyen yeni bir Anayasa yapılmıştır Ama dünyanın en iyi anayasası da yapılsa bunun yalnız başına hiçbir şey ifade etmiyeceğini 1961 seçimlerinden bu yana ortaya çıkan uygulama göstermektedir Yıllardan beri sözü edilen anayasaya aykırı kanunlar yeni Anayasa'mıza eskisinden de aykırı düştüğü halde bunlar kaldırılmadığı gibi bunlara yenileri de katılmaktadır. Böylece Anayasa'da tanınmış olan haklar ve hürriyetler «kanunla tanzim olunma» gerekçesile aslında kısıtlanmakta, ya da ortadan kaldırılmaktadır. Bunun en yeni misalleri Sendikalar Kanunu, Siyasi Partiler Kanunu ve Toplu Sözleşme ve Grev Kanunu'dur. Ayrıca, Başbakan İnönü istediği kadar «Artık Anayasa Mahkemesi var, Anayasa'ya aykırı kanunların tatbikine imkân yok.» desin mahkemeler birçok aykırı kanunu rahat, rahat uyguluyorlar.

Temyiz Mahkemesi 1. Ceza Dairesi 16.5.963 tarihli bir kararında T. Ceza Kanunu'nun 142 maddesinin Anayasa'ya aykırılığı iddiasını «ciddi» bulmıyarak mahkeme kararını bu noktadan da ittifakla onaylamıştır.

Demek ki Türk halkı 27 Mayıs'a rağmen yine de Anayasa'nın kendisine tanıdığı haklara sahip olabilmek için çıkarcı, statükocu politika esnafıyla daha çok uğraşmak zorunda kalacaktır. Zaten bu politikacıların güvendiği de daha büyük çoğunluğu okuma yazma bile bilmeyen halkımızın içinde bulunduğu şartların bilincine varamamış gereği gibi örgütlenmemiş olmasıdır.

Bugün Türkiyenin en önemli meselesi Anayasa'nın tam olarak uygulanmasıdır. Eğer bu mümkün olursa o zaman ortaya çıkacak ortamda birçok meselelerin çözümüne doğru esaslı bir adım atılmış olacaktır. Bunun için de yapılacak iş her çeşit bölücülükten sakınarak Anayasa'nın tam olarak uygulanmasını samimiyetle istiyen Türkiye İşçi Partisi'nin çatısı altında toplanmaktır. Yazımızı yine Duverger'nin bir sözü ile bitirelim: «Bir rejimin değeri, geniş ölçüde onu teşkil eden idâreci fertlerin değerine bağlıdır.»

Yalmaz HALKACI

TÜRK DEMOKRASİSİNİ KÖSTEKLEYEN MADDELER

Türkkaya ATAÖV

Türk halkının ulusca bağımsızlığa ve özgürlüğe kavuşmak için başardığı ve insanlık tarihine büyük bir halkçı hareket olarak geçen Kurtuluş Savaşından bu yana bütün Anayasalarımızın tarihi ancak iki-yüz yıllık Batılılaşma çabaları ve Kurtuluş Savaşı yılların gerçekleri açısından tanımlanırsa bir anlam taşır. Bu dayanaklara oturan Türk toplumu halkçılık ve insan haklarına dayanan çağdaş anlamda demokrasiye yönelmek zorundadır. Kurtuluş Savaşının ilk hazırlıklarına Kuvva-i Milliye çeteleri ve Müdafaa-i Hukuk Merkezleriyle halk başladığı, bütün zorluklarına halk katlandığı ve zaferi halktan yana, halkla beraber ve halk için savaşan ölümsüz Mustafa Kemalin bilinçli önderliğinde gene halk kazandığı için halkçılık Anayasalarımızın dayandığı temel ilke olmuştur. Çalışan insanı en yüce değer olarak kabul eden halkçılık Atatürk ilkeleri içinde de temel ilkedir. Türk halkının iradesini en iyi yansıtan rejim olduğu için Cumhuriyetçi, Türk ulusunu çağdaş uygarlığa ulaştırmak için devletin itici, yapıcı ve düzenleyici görevine inandığı için devletçi. Türk milliyetçiliğini ırkçı, saldırgan, başka ulusları aşağı gören bir düşünüş değil, Türk halkının varlığının korunması ve refahının artması şeklinde anladığı için milliyetçi, dini devlet işlerinin kaynağı olmaktan çıkarıp ayıran lâik ve Türk toplumunu çağdaş koşullara uygun olarak yenilemeği amaç edinen devrimci ilkeler Türk insanının uyanış, mutluluk ve refahını amaç edinen halkçılık ilkesini tamamlarlar.

Bütün bu ilkelerin kaynağı olan halkçılığı Atatürk şöyle belirtmişti: «Biz hayatını, istiklalini korumak için çalışan erbabı sâyız... Kurtulmak, yaşamak için çalışan ve çalışmağa mecbur olan bir halkız! Binaenaleyh, her birimizin hakkı vardır, selâhiyeti vardır. Fakat çalışmak sayesinde bir hakkı iktisap ederiz. Yoksa, arka üstü yatmak ve hayatını sâydan muarra geçirmek isteyen insanların bizim heyeti içtimaiyemiz içinde yeri yoktur, hakkı yoktur! O halde ifade ediniz efendiler! Halkçılık nizam-ı içtimaisini, sâyine, hukukuna istinat ettirmek isteyen bir meslek-i içtimaidir.» Yeni Türkiye'nin halkçı T.B.M.M. nin 21 Ekim 1920 günlü bildirisinde şöyle açıklanmıştı: «T.B.M.M. hayat ve istiklâlini yegâne mukaddes emel bildiği Türkiye halkını Emperyalizm ve kapitalizm tahakküm ve zulmünden kurtararak idare ve hâkimiyetinin sahibi kılmakla gayesine vasıl olacağı kanaatindedir... T.B.M.M. halkın ötedenberi maruz bulunduğu sefalet sebeplerini yeni vesait ve teşkilât ile kaldırarak yerine refah ve saadet ikame etmeği başlıca hedef bilir. Binaenaleyh, toprak, maarif, Adliye, maliye, iktisat, evkaf işlerinde ve diğer mesailde içtimaî uhuvvet ve taavvünü hâkim kılarak, halk ihtiyacına göre, teceddüdat ve tesisatı vücude getirmeğe çalışacaktır...»

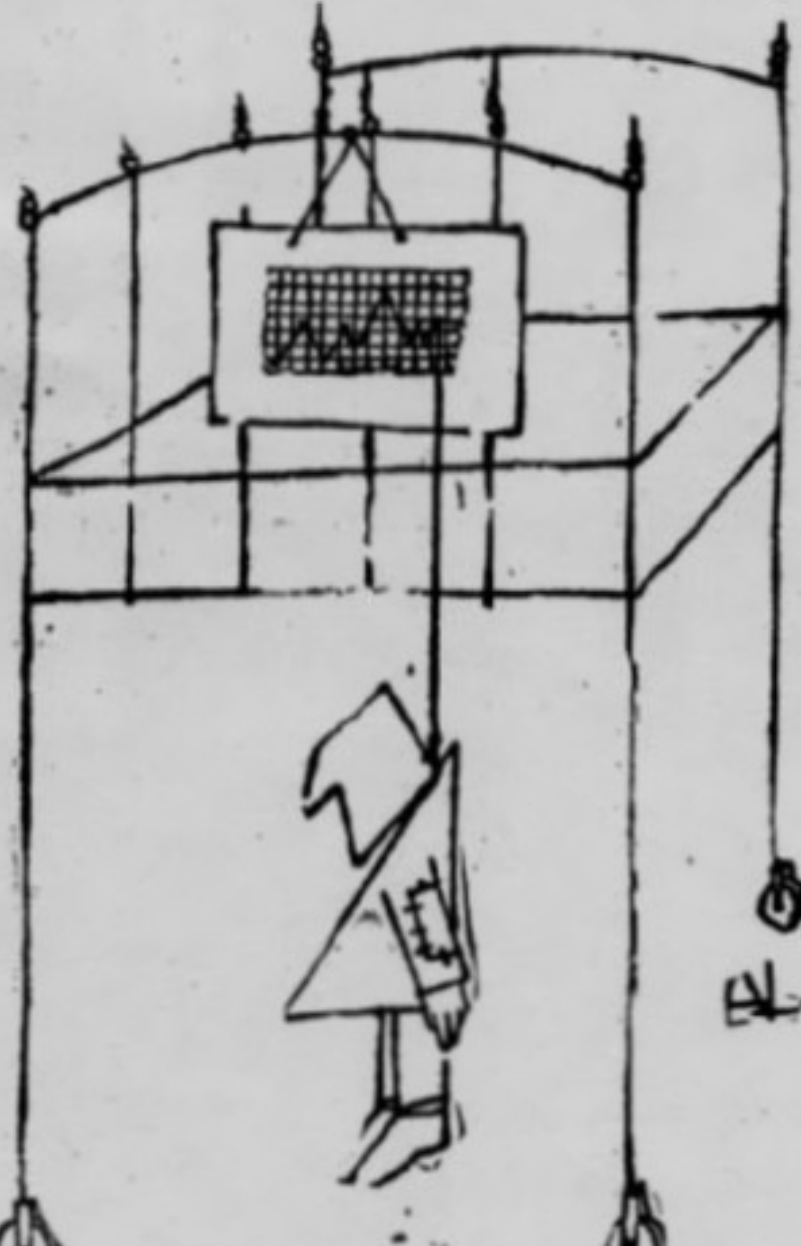
Yeni Türkiye, halkı toplumda bütün değerlerin yaratıcısı ve son amaç olarak tanımakla toplumu emeğiyle yaşayan insanların açısından düzenlemeği temel sayan ekonomik, toplumsal, siyasal ve ahlâkî bir mesleği kabul etmiştir. Üçüncü bölümünde evvelce halk yararına ödevler yükleyen, 10'uncu madde devleti kişinin temel hakları ve sosyal adalet ilkeleriyle bağdaşmayan siyasal, ekonomik ve toplumsal ilkeleri kaldırmak ve insanın maddi ve mânevi varlığının gelişmesi için gerekli koşulları hazırlamakla görevlendiren, 41 inci madde de «ekonomik ve sosyal hayat adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacına göre düzenlenir» diyen, 42 inci maddede devleti çalışanları korumak ve desteklemekle görevlendiren ve 48, 49 ve 50 inci maddelerde sosyal güvenlik, eğitim ve halk sağlığı konularında devleti görevli tutan Anayasa, halkçı bir Anayasadır. Anayasamızın 4 üncü maddesi «egemenliğin kullanılması hiç bir suretle belli bir kişiye, zümreye ve sınıfa bırakılamaz» diyerek emeğin de toplum içinde siyasi bir güç olarak temsilini öngörüyor demektir. Devletin yalnız tek taraftan etkilendiği, kurulduğu ve denetlendiği bir anlayış Anayasamıza ve demokrasiye aykırıdır.

Kökleri kendi tarihimizde olan ve ilkeleri Anayasamızda belirtilen bu anlayış insanlığın gelişmesine de uygundur. Türkiye İnsan Hakları Evrensel bildirisini 6 Nisan 1959 da ve İnsan hakları ve Ana Hürriyetlerini Koruma sözleşmesini 1 Mart 1954 te onaylamış bir ulus olarak da Türk halkının hak ve hürriyetleri, Anayasamızın yanıbaşında, Milletlerarası hukuk bakımından da teminat altına alınmıştır. Bu bildiri ve sözleşmeye imza koyan uluslar söz ve inanma özgürlüğüne sahip bir dünya kurulmasının en yüksek amaç olduğunu ve insanın haysiyet ve değerine inandıklarını kabul ederler. Bu sözleşmeyi imzalayanlar ortak çağdaş demokrasi görüşünden başka bir yöne gitmeyeceklerini taahhüt etmişlerdir.

Yukarıda değinilen ilkeleri benimseyen Anayasanın üstünlüğünü şüphe götürmez Anayasamız insan hak ve hürriyetlerine aykırı, demokratik dengenin kurulması ve işlemesini engelleyen bütün kanun ve davranışların karşısındadır. Bu kanun ve davranışlar Anayasa önünde hükümsüzdür. Hemen eklemeli ki insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik düzenin teminatı yöneticilerin Anayasayı çiğnememelerindedir. Anayasa mahkemesi bu ihtiyaçtan doğmuştur.

İşte, Türk toplumuna denge unsurunu getirerek emeği temsil eden ve Türk halkının yaratıcı gücünü gene Türk halkı yararına örgütlenerek adalet ve özgürlük içinde çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmamızı amaç bilen Türkiye İşçi Partisi tutucu görüş ve ayrıcalıklı davranışları reddeden ve halkın yaratıcı emeğine araç gözüyle bakan her türlü totaliter düzenleri, bu arada açık ve kapalı baskıya kesinlikle karşı olan Anayasamıza dayanarak, diğer kanun maddeleri yanında, T.C.K. nun 141/1 ve 142/1 inci maddelerinin iptali için Anayasa Mahkemesine baş vurmuştur. Bu demokratik ve ileri Türkiye için örnek bir harekettir. 1930 Faşist İtalyan Ceza Kanununun 270 ve 272 inci maddelerinden dilimize çevrilerek T.C.K.'na konan bu maddeler Faşist dünya görüşünün anlatımıdır. Bu maddelerin aslı İtalya'da hazırla... Faşist ... düzeninin koruma gereç... çesinin ileri sürüldüğü herkesin bildiği bir gerçektir.

İtalya'da sınıf baskısını engelliyormuş gibi gösterilmek istenen bu maddeler aslında Faşist baskıyı korumak için konmuştur. Bu türlü maddeler uyarıcı ve ilerletici akınları durdururlar. Bu maddeler tutucu ve gerici görüşü savunduğu için devrimcilik ilkemize, toprak ağalığı ve ayrıcalıklı durumları koruduğu için halkçılık ve sosyal adalet ilkelerine, ekonomik ve siyasal özgürlüğü yalnız belirli zümreler için değil, bütün insanlar için tanıyan görüşü açıkca baskı altında tutmak eğiliminde olduğu için insancıl dünya görüşü ve temel hak ve hürriyetlere tutucu ve gerici düşünceleri besleyip toplum içinde büyük çelişmeleri geliştirerek birbirine düşman zümreler yarattığı ve ırklar ve dinler gibi ayrımları sömüren ortamı hazırladığı için toplumsal barışa ve demokrasinin yerleşmesi için gerekli denge rejimini kurmayı engellediği için demokrasiye aykırıdır ve iptalleri gerekir.

Yurdun ve Dünyanın dört bucağından

REKLÂMLARINIZ İÇİN

BASIN İLÂN KURUMU

Genel Müdürlük

Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No: 1

İSTANBUL

Telefon: 22 43 84 — 22 43 85 Telgraf Adresi: BASINKURUMU

ŞUBELER	DIŞ MUHABİRLER	BASINKURUMU
İstanbul	A. B. D.	İsveç
Ankara	Almanya (Federal)	İsviçre
İzmir	Avusturya	İtalya
Adana	Avustralya	Japonya
Bursa	Belçika	Lübnan
Diyarbakır	Bulgaristan	Macaristan
Erzurum	Çekoslovakya	Norveç
Eskişehir	Danimarka	Pakistan
Konya	Fransa	Polonya
Zonguldak	Hollanda	Portekiz
	İngiltere	Romanya
	İspanya	Yugoslavya
	İsrail	Yunanistan

İŞÇİLER

Sendikalar konusu yine Mecliste

İşçi ve işveren sendikaları kanunu Senatoda bazı değişiklikere uğradı ve tasarı yeniden Millet Meclisine gönderildi. Senatodaki müzakerelerde çok önemli tenkitler yapıldı ve tasarıda yer alması gereken yeni hükümler belirtildi. Şimdi Meclis, bu değişiklikleri uygun bulursa kanun Cumhurbaşkanının onayına sunulacak ve Resmi gazetede yayınlandıktan sonra yürürlüğe girecek. Bir çok sendikalar özellikle kendi işkolları nın sınırlarını çizmede uygulama sonucu güçlük görenler, kanunun bir an önce yürülüğe girmesini beklemektirler. Zira Çalışma Bakanlığı, ilgili işçi ve işveren konfederasyonları ile görüşerek işkolları tüzüğünü çıkaracak.

Sendikacıların ve Senatörlerin daha çok önem verdikleri toplu sözleşme ve grev kanunu tasarıdır. Tasarı Senatoda görüşülmeye hazır hâle gelmiş bulunmaktadır. TİP. Senatörü Ağırnaslı lokavtın tasarıda yer almaması için elinden gelenl gayreti gösterecektir. Bu alanda Senatör Esat Çağa ve Suphi Gürsoytrak'ın da Ağırnaslı'yı destekleyeceği beklenmektedir. Son lokavtların etkisi ile Senatör Ömer Ergün'ün de lokavtlar aleyhinde bulunması – Türk - İş İcra Heyeti üyesi olmasına rağmen — beklenmektedir.

Rıza Kuas Dâvâ açtı

Lâstik - İş Başkanı Rıza Kuas, lokavt yaparak işçilerin perişan olmasına sebep olan bir lâstik fabrikası işvereni aleyhine dâva açmaya karar verdi. Hicri Çapanoğlu, gazetelere gönderdiği bir bildiride Kuasa hakaret etmekte ve iftirada bulunmakta idi. Oysa, Rıza Kuas, işverenin bir çok suçlarının varlığını iddia ediyor, yapılan hareketin de suç olduğunda ısrar ediyordu. Netekim lâstik işkolunda başgösteren lokavtlar üzerine İsmail Topkar'ın (Türk - İş Bölge Temsilcisi) başkanlığında üç kişilik bir heyet Ankaraya giderek Çalışma Bakanına lokavtların içyüzünü anlatmış, Bakanlığın görevlendirdiği 8 kişilik heyet de İstanbula gelerek inceleme yapmış, sendika uğramayı gereksiz görmüş ve Ankaraya dönmüştü. Rıza Kuasın belirttiği şu idi:

İş ve Ceza kanunları henüz grevi de lokavtı da suç saymaktadır. Üstelik Anayasa grev hakkını tanımış lokavt di ve bir hakka yer vermemiştir. Fakat greve teşebbüs eden işçiler hemen tevkif edilmekte, lokavt yapanlar ise bası boz dolaşmaktadırlar. Bu haksızlığı protesto için sakal grevime devam edeceğim. Bu açıdan ele alınan olaylar Calışma Bakanlığına da duyurulmuştu. Buna rağmen lokavtları önlemek mümkün olamıyordu.

O kadar ki, lâstik iş kolunda ki isveri çok bakımsızdı ve işçiler her an çeşitli tehlikelerle karşılaşıyordu. Bu arada geçen gün (Çarşamba) Hasköyde İdeal lâstik fabrikasında tedbirsizlik ve ihmal yüzünden infilâk oldu 9 işçi yaralandı Ko

İŞÇİLERİMİZE ANAYASADAKİ HAKLAR EKSİKSİZ SAĞLANMALIDIR

Niyazi AĞIRNASLI

Sendikalar Kanunu ile Toplu sözleşme ve Grev Kanunu, işçi sınıfımızı önümüzdeki plân dönemlerinde istihsali hızla geliştirecek teşvik niteliğinde çıkmasını ve milletimiz için hayırlı olmasını temenni ederiz.

Demokrasinin temel müesseselerinin kurulması istikametindeki davranışları memnuniyetle karşılarız. Gerçekten meslek birliklerinin, hür ve bağımsız sendikaların gelişmesi ölçüsünde demokrasi, sağlam temellere dayanmış olur. Meslek birlik ve teşekkülleri arasında bir sınıf var ki onun teşkilâtlanmasından hemen her memlekette endişe duyulmuştur. İşçi sınıfının haklarını elde edebilmesi, güçlü ve hür sendikalar kurması, geçim ve yaşama şartlarının ıslahı bu endişeler dolayısiyle kolay olmamış, İngilterede, Fransa'da İtalya'da, Almanya'da işçiler kanlı mücadelelere katlanmak zorunda kalmışlardır. İktidarda başarının, muhalefette vatanperverce murakabenin parlak örneklerini veren İngiliz İşçi Partisi, İşçi Sendikalarının birleşmesinden meydana gelmiş bir teşekküldür. Başka memleketlerde de işçi sınıfı çok güçlü sendikalar ve sendika federasyon konfederasyonları meydana getirmiş, memleketlerinin politikasında en tesirli rolü oynayan siyasi örgütlerde toplanarak teşrii meclislere gönderdiği fazla sayıda temsilci vasıtasiyle idareye de fiilen iştirâk imkânını elde etmiştir.

Sosyal bünyeyi ve istihsali zaafa düşürecek mücadelelere başvurmak lüzumu olmaksızın işçi sınıfına hür ve bağımsız sendikalar kurma ve grev yapma imkânlarını getiren yeni Anayasamıza Türkiye İşçi Partisinin samimiyetle bağlı olduğunu belirtmek isterim. Başta işçi sınıfı ve umumiyetle emeklerinin günlük veya aylık olarak geliriyle, ölçülü bir hayat yaşamak zorunda bulunan ve vatandaşlariyle büyük yoksul çoğunluğun insanca yaşama mücadelelerinin ilk engellerini ayıklayan 27 Mayıs devrimcilerine ve halktan yana olan aydınlarımıza ve gerçekçi basınımıza minnettarlıklarımızı ifade etmeyi de bir kadirşinaslık sayarız. Muhalefette iken grev ve sendika haklarını seçim sloganları olarak propaganda etmiş ve iktidara gelince de büyük halk çoğunluğunu sadece tebessümleriyle oyalamış siyasi teşekküller yanında toplumcu ve devrimci ekibin meydanı çıkarcılara kaptırmamakta azimli olduklarını görmek bu aziz vatanın geleceğinin en kuvvetli teminatıdır.

Türk işçi sınıfı büyük fedakârlıklara katlanarak, yarı aç, yarı tok nesilleri ya serhatlerde yahut yıpratıcı iş veya işsizlik şartları içinde feda ede ede bugüne erişmiş sabırlı ve vatanperver bir sınıftır. Anayasamızın insan hakları evrensel beyannamesine de uygun olarak ona tanıdığı sendika kurma ve grev haklarını kısıntısız olarak tanımaktan endişe duyulmasın. İşçi sınıfının kendi meslekî sendikaları içinde kuvvetlenmesi ve politik bir güç alması Anayasamızın ve demokrasinin gerçek teminatı olacaktır. Bu sınıfın teşkilâtsız ve dağınık kalmasında menfaat umanların iğvalarının dağılıp eriyeceğinde eminiz. Hükûmete fazlaca kontrol hakkı tanıyan davranışa ve ceza hükümlerine katılmamakla beraber Sendikalar Kanununun getirdiği bazı esasları umumiyetle uygun buluyoruz. İşçi sınıfının temel haklarına taallûk eden bu iki kanunu müzakere eden karma komisyonda Türkiye İşçi Partisinin şimdilik tek temsilcisi olarak bulunmayı çok isterdik. Buna biraz da hak görerek Senato Başkanlığına müracaatta da bulunduk. Bundan başka bir çok kanunların karma komisyonlarına seçildiğimiz ve hattâ Yüce Senato huzurunda bu kanunların sözcülüğünü de yaptığımız halde bu kanun için bir oran engeli ile karşılaştık ve komisyonda rey sahibi olamadık. Evvelâ mümkün olduğu kadar her partinin komisyonlarda temsili ve bundan sonra oranın düşünülmesi Anayasanın ruhuna mutabık düşerdi.

Ekseriya izlemek fırsatını bulduğumuz karma komisyon faaliyetlerinde işçi ve işveren sendikalarının hak ve menfaatlerin bağdaştırılmasına büyük gayret sarfedildiğini müşahede ettik. İyiniyetin mahsulü bulunan komisyon tasarısında bazı değişiklikler yaparsak gerçekten övünülecek bir kanun meydana getirmiş oluruz, kanaatindeyiz. Hiç bir vakit müstağni kalınamıyacak olan değerli emek ve onun sahibi emekçiler, böyle bir kanuna müstahaktır.

Burada Sendikalar Kanununun yürürlüğe girmesinden işçi sınıfının neler beklediğine ve ana hatları itibariyle tasarıda fazla ve noksan gördüğümüz hususlara kısaca temas etmekle yetineceğiz.

İşçi sınıfı uzun zamandanberi hasretini çektiği sendikalar, toplu sözleşme ve grev kanunlarına nihayet kavuşmuş olacaktır. Fakat hemen şunu belirtelim ki bu kanunlar en mütekâmil hükümleri de ihtiva etse işçileri kısa zamanda refaha ve saadete eriştirecek değildir.

Kanunlardan gereği gibi faydalanabilmeleri kendi aralarında birleşmelerine, mücadele azim ve gayretlerine onların darma dağınık ve perakende kalmalarından menfaat umanların davranış ve dedikodularına kapılmamalarına geniş ölçüde bağlıdır.

Toprak, maden, sanayi, yapı ve sair bütün kollardaki işçilerin yaşanır birer yuvaya kavuşmalarını, geleceklerinden emin olmaları, fiyat dalgalanmalarından teessür duymamaları lâzımdır. Sendikalar kooperatiflere de önayak olmalı, sanayi merkezlerinde ordu pazarları örnek alınarak kurulacak işçi pazarları işçi hayatını kolay ve ucuz bir seviyede tutmalıdır

İş yerleri yakınlarında oturulabilir işçi evleri, aynı semtlerde okullar, hastahaneler dispanserler ve kreşler kurulmalı işçinin beslenme ve sağlık şartları kontrol altına alınmalıdır. Bazılarına temas ettiğimiz bütün bu iş gücüne tesir edecek şartları sendikalar şuurlu mücadelelerle elde edecektir. Kanunlar kendilerine bu uğurdaki mücadelenin sadece anahtarlarını vermektedir.

Biz, tamamı dört milyonu aşan Türk işçilerinin sendikalarda ve bağımsız sendika konfederasyonlarında toplanmalarını cemiyetteki çok önemli yerlerini anlayıp mücadelelerinin bilincine varmalarını istiyoruz.

İşçilerin bir sınıf diktatörlüğünü düşünmediklerinden, demokratik bir düzen içinde lâyık oldukları hayat seviyesine erişmeyi mücadelelerinin hedefi saydıklarından, memleketimizde daha uzun müddet özel sektörün kalkınma hamlelerinde yeri olacağını kabul ettiklerinden eminiz. Millî gelir dağılışındaki adaletsiz tutumu adalet esaslarına ulaştırmakta güçlü sendikaların gayreti büyük rol oynayacaktır.

Fedakârlığın daha fazlasına tahammülü kalmayan işçi sınıfına karşı işverenlerin de vatanperverce bir anlayışla hareket edeceklerini onların sırtından büyük servetler biriktirme gayret ve hırsından kendilerini alıkoyacaklarını ümit etmek isteriz. Böyle karşılıklı bir anlayış havası içinde ve işçinin hayat seviyesinin yükselmesi sayesindedir ki kalkınma hızını tahakkuk ettirmek ve Batı medeniyeti ile aramızda açılan uçurumu yavaş yavaş kapatabilmek imkânlarına erişebiliriz.

Demokratik anlamda politika mücadelelerinin masum halkın hislerini tahrik yollarından kolay netice almak ... natı olmadığını, vatan, millet, Silistire edebiyatı yerine sistemlere ve prensiplere dayanan bir hizmet yarışmasının mutlaka gerektiğini boş lâf yığınlarının ne bulgur pilâvına yağ ve ne de çavdar ekmeğine katık sağlamadığını kolay anlıyacak kadar uyanık olan işçi sendika çalışmalarının, kısır politika davranışlarını da durduracağını kuvvetle ümit ediyoruz.

Sendikalar kanunu daha kısa, daha özlü ve hukuk dili ... kımından daha insicamlı olabilir, Temel hakların özüne do... nuluyor şüphesini doğurabilecek teferruatı sendikaların ... tüzüklerine terkedebilirdi

Aslında suç bile sayılamıyacak masum davranışlar ... konulan cezaların ağır olduğu, hükûmete tanınan yetkile... temel hakların özünü kısıtlar mahiyette bulunduğu bu itib... Anayasaya uygun düşmeyen bazı hükümlerin tasarıda yer... dığı kanısındayız.

dışında ilgilene nolmadı.

İşveren Konfederasyonu ise. Lâstik — İş'in işkoluna huzur getirmeyi amaç bilen çalışmaları baltalamadan geri kalmadı.

işçi haklarını koruyucu hükümleri işverenlere anlatıyordu. İşverenlerden bir kısmı da (ki sayıları 13 ü bulmuştu) insaflı hareket ederek işçiler lehine

İşveren, bu anlaşmaları istemiyor. Toplu Sözleşme kanununun çıkmasını bekliyor ve o kanuna göre hazırlatacağı tek tip Toplu sözleşmelerle bütün sen

tışma yapmayı, işçileri y... yi amaç bilir görünüyordu hazırlığı bozduğu için İ... Konfederasyonunun Lâs... ladığı bir bildiride send...

Moskova'daki ideolojik tartışma

5 Temmuzda Moskova Pekin Komünist Partisi ileri gelenleri ile başlayan görüşmeler dünyanın Batı ve Doğu bloklarına bağlı olsun olmasın, hatta bağımsız bir çok memleketler aydınları tarafından çok büyük bir ilgi ile izlenmektedir. Uzun süredenberi Moskova ile Pekin arasında devam edegelen anlaşmazlık, Stalin'in ölümünden sonra çok kapalı şekilde ortaya atılmıştı. Bu anlaşmazlıktan ilk önceleri yalnız Batı kaynakları söz ediyordu. Fakat son zamanlarda Moskova da, Pekinde anlaşmazlığı kabul etti ve açığa vurdu.

Stalinin ölümünden sonra Sovyetler Birliği Komünist Partisinin 20. Kongresinde Stalinin hatalarından bahsedilmiş ve onun putlaştırma politikası yerilmişti. Pekin, kongrede verilen kararları tasvib eder görünmüş, ancak Stalinin bazı hataları yanında büyük meziyetleri ve hizmetleri olduğu görüşünü de savunmuştu.

Gerçekte görüş ayrılığına yol açan ilk ideolojik sürtüşme konusu. Halk Komünleri denen hareketin Çinde başlaması ile ortaya çıkmıştır. Çinliler. komünizme geçişin hızlandırılabileceği tezini savunuyorlardı. Onlara göre köylüler seferber edilerek köylerde yeni bir ekonomik ve sosyal düzen kurularak komünist cemiyete Sovyetler Birliğinde izlenen yoldan çok daha kısa bir yolla geçmek mümkündü. Moskova ise, Halk Komünleri hareketinin bir zorlama olduğunu, önceleri kapalı, sonraları açık şekilde ileri sürmüştür

Her iki taraf da bugün anlaşmazlığı açıkça ortaya atarken anlaşmazlığı ideolojik bir açıdan ele alıyor. İki tarafın iddialarına bakılırsa aradaki anlaşmazlık şu noktalarda toplanabilir:

1 — Emperyalizmin kuvvetinin değerlendirilmesi.

2 — Barış içinde bir arada yaşama prensibinin sonucu.

3 — Kapitalizmden sosyalizme çeşitli yollardan geçilmesinin mümkün olup olmayacağı konusu.

4 — Barışın korunmasının ve savaşın kaçınılmazlığının mümkün olup olmayacağı.

Nikita Hruşçov

5 — Proletarya diktatörlüğü ve ulusal kurtuluş savaşı yapan halklara yardımın şekli v.b.

Bunlar çağımızın büyük meseleleri olarak ele alınıyor ve iki tarafca da Marksizm-Leninizm nazariyesi açısından farklı şekilde değerlendiriliyor.

Moskova Pekini harp kışkırtıcılığı yapmakla suçluyor. Bir arada barış içinde yaşama prensibini baltalamakla suçluyor. Milletlerarası komünizm birliği ve beraberliğini baltalamakla suçluyor. Moskovaya göre Pekinli liderler «doğmacıdır» ve aşırı - sol edebiyatla kışkırtıcılık yapmaktadırlar.

Buna karşılık Pekin Moskovayı halkların ihtilâlci hamlesini köstekleme kle, emperyalizme en zayıf olduğu bir sırada öldürücü darbeyi indirmekten çekinmekle komünizm dâvâsına Moskovanın ihanet ettiğini iddia ediyor. Pekin de Moskovalı liderleri «revizyonculukla» suçluyor.

Fakat iki tarafın da yalnız kendi açılarından Marksizm-Leninizm'in doğru yorumlandığı şeklinde gösterdikleri bu anlaşmazlığın acaba başka nedenleri yok mudur? Bu anlaşmazlık sadece bir nazariye kavgası, bir kitap döğüşümüdür?

Bir kere hemen şurasına işaret etmek gerekir ki mesele bir doktrinin yorumlanması şekline de bürünmüş olsa, bu yorumların yapılmasını gerektiren bir takım somut meselelerin varlığı ve âsıl anlaşmazlığın tarafların bu somut meselelerdeki çelişen menfaatlerinden ileri gelmiş olacağı görüşü her halde bir anda reddedilemez.

Sosyalizmi gerçekleştirmiş veya gerçekleştirme yolunda bulunan memleketler arasında esaslı bir fark bulunduğu gözden kaçmıyor. Sovyetler Birliği, sosyalizmin temellerini kurmuş, ileri ve gelişmiş bir endüstri memleketidir. Buna karşılık Çin, henüz sosyalizmin temellerini kurma çabası içinde ve genel çizgileriyle bir tarım memleketi halindedir. Bu iki memleket arasındaki farklı gelişme her iki memleketin genel politikaları üzerine de etki yapmaktan geri kalmıyor. Sovyetler Birliğinin iç ve dış politikasında tuttuğu yol ve bu yolla ulaşmak istediği amaçlar, hiç değilse yakın amaçlar, Çinin ulaşmak istediği yakın amaçlar, Çinin ulaşmak istediği yakın amaçlar ve politikasındaki yön birbirinden farklı olabiliyor. Sovyetler Birliği için bugün en önemli konu, bir nükleer savaşın patlamasını önlemektir.

İkinci Dünya savaşında büyük kayıplara uğramış olan Sovyetler Birliği savaştan sonra sosyalist bir toplum kurma yolundaki hamlesini büyük ölçüde yeniden başlamak

Mao Çe Tung

zorunda kalmıştı. Büyük emekler harcayarak bugün dünyanın 2. endüstri memleketi hâline gelmiştir. aHlkını küçümsenmeyecek bir refah seviyesine kavuşturduğunu Batı kaynaklarından öğreniyoruz. Hâlen uygulanmakta olan kalkınma plânının sonunda daha da büyük bir ilerleme kaydedeceği ve bazı alanlarda Birleşik Amerikaya yetişeceği, hatta geçeceği bizzat Amerikalı uzmanlar tarafından da kabul edilmektedir. Bir nükleer savaşın patlaması, bütün bunları alt üst edecektir.

Beri yandan Sovyetler Birliği idârecileri 2. Dünya savaşındanberi zincirleme şeklinde gelişen ulusal kurtuluş hareketlerinin emperyalizmi ve kapitalizmi can evinden yaraladığı düşüncesindedirler. Bundan başka Sovyetler Birliğinde gerek ekonomi alanında, gerek sosyal alanda, gerekse bilim ve kültür alanında son yıllarda elde edilmiş olan ilerlemelerin Batı memleketlerindeki işçi sınıfları üzerinde olumlu etkiler yapacağını ve onların devrimci gücünü arttıracağını da hesaba katmaktadırlar. Bundan dolayı Sovyetler Birliği dünya barışının kurulmasına ve korunmasına nükleer silâhların yasaklanmasına ve genel silâhsızlanmağa birinci derecede önem vermekte ve kapitalizmle barış içinde yapılacak bir yarışmanın sosyalizm lehinde neticeleneceğine inanmaktadır.

Oysa Çin'in durumu dünya olaylarına bu açıdan bakmasına imkân vermiyor. Daha önce de değindiğimiz gibi Çin hâlâ bir tarım memleketi karakterini taşımaktadır. Sanayileşmek için büyük gayretler harcıyor. Son zamanlarda Sovyetlerle arasının açılmış olma

ne yol açtığından, endüstrileşme hamlesinin bütün ağırlığını Çin halkı taşıyor. Üstelik son 3 yıldır gayet kötü hava şartları Çinde iyi mahsûl toplanmamasına sebep olmuş, hatta yer yer kıtlık olayları baş göstermiştir. Bu bakımdan Çin liderlerinin yumuşak bir politika izlemeleri çok zordur. Halkını ihtilâlci hedefler peşinde koşturmak gereğini duymaları ve yoksul Çin halkının ıztıraplarını emperyalistlerin sömürücülüğüne yüklemeleri - ki bu yükleyişte haklıdırlar - Sovyet liderlerine kıyasla daha zorunlu bir hâl almaktadır. Beri yandan bu yıl içinde veya gelecek yılın başında Çinlilerin Atom bombasına sahip olacakları söylenmektedir. Bundan başka, dünya komünizminin önderliği konusunda Pekinin Moskovaya rakip çıkmış olması da esaslı bir a n l a ş m a z l ı k kaynağı olarak görünüyor. lık kaynağı olarak görünüvor. Pekinli liderler, Asya halklarına, hattâ Güney Amerika ve Afrikanın geri kalmış yoksul halklarına yol göstermek, onlar adına konuşmak hakkını ele geçirmek istiyorlar.

Özetlenecek olursa aradaki anlaşmazlık iki sosyalist toplumun başka başka gelişme seviyelerinde bulunmalarının bir sonucu olarak görülmektedir. İdeolojik anlasmazlık bu gerçek ve somut anlaşmazlığın nazarî plâna yansıtılmasından baska bir sev değil dir.

Ama, geçmişteki kitapları bugünkü hareket tarzının doğruluğu ve iğriliği hususunda harfi harfine tanık göstermek herhalde yerinde bir davranış sayılamaz.

Çin - Sovyet anlaşmazlığının bir başka yönü de, uluslararası sosyalizm akımında ulusal ve yerli etkenin daha ağır basmağa başladığını ortaya koymuştur.

İkinci Dünya Savaşından önce Moskova bütün komünizm akımlarının biricik merkezi idi. Bugün merkezler çoğalmıştır. Pekin ayrı bir merkezdir. Titonun hareketi Belgradı ayrı bir merkez yapmıştır. Batı Komünist partileri bir çok konularda bağımsız hareket eder olmuşlardır. Kurtuluş savaşı yapan memleketlerde ne Pekine, ne Moskovaya, ne Belgrada, ne şuraya, ne buraya bağlı olmayan sosyalizm hareketleri başgöstermektedir. Bütün bu hareketler sosyalizmin daha güçlü bir şekilde gelişmesine ve sosyalizm doktrininin zenginleşmesine yol açacak niteliktedir

Sosyalizm yolunu arayan toplumlar şekillere bağlı kalarak değil, bilim ışığında kendi gerçeklerini dile getirerek sağlam sosyalist düzenler kuracaklardır. Bu denemelerin karşılıklı etkileri, sosyalist nazariyeyi hiç şüphesiz çeşitlilik içinde birliğe kavuşturarak daha güçlü, daha zengin bir hâle getirecektir.

Moskovada 5 Temmuzda başlayan konuşmalarda iki tarafın bir uzlaşma zemini bulmaları, bu şartlar altında, za

Millî felâketin son iftiraları

Türk toplumunun ve bu meyanda işçi sınıfının içinde bulunduğu çok kötü yaşama koşullarını duyan, kavrıyabilen ve mücadelesini yapan gerçek sendikacıların aralarında (Millî felâket) diye vasıflandırdıkları bir has maden var Türk - İş'te.. Kuyruk acısı içinde kıvranan bu has maden, on parmağında on karasiyle Türk — İş'te önemli bir ödev temin etmiş kendisine.

Kayalaşmış beyni ile bu has maden. Türkiye İşçi Partisi'ni kuran, T. İ.P sine giren sendikacılara, toplumcu aydınlara. Türk işçi sınıfını sömürücülerden kurtarıp, insanca çalışıp insanca yaşamalarını isteyen ve bu yolda açıkça mücadele eden gerçek vatanperver ve milliyet perver insanlara parmaklarındaki on karası ile saldırmayı huy edinmiştir.

Has maden'in «hayır» dediği ve 27 M a y ı s 1960 h a r e k e t i n i n Türk milletine armağanı olan yeni Anayasamızın sağladığı avantajlarla kendine gelmiye ve çeşitli dış yardımlarla güçlü bir işçi İş'i, kendi çıkarlarına ve siyasî kaprislerine buz gibi âlet etmekte olduğu gün gibi ortada iken, Türk — İş alâkalılarının, teşkilâtın parçalanması pahasına, bu has madene «dur» dememesi veya diyememesi ibretle temaşa edilen bir olay olarak gözden kaçmamaktadır.

Kendini Türk — İş zanneden bu megaloman, gerici ve sömürücü çevreler öncülerinin Türk — Iş nezdindeki mutemedi olan bu kişi, bu, sendikacıların yüz karası, akıttığı mundar salyalarını hikmet zannederek ve kendisinden çekinildiği için cevap verilmediği vehmine kapılarak saldırılarına devam etmektedir.

Buna Türk — İş'in sorumlu idârecileri ve Türk — İş camiası tarafından daha fazla göz yumulmıyacağını ümit etmekteyim.

Biz sabırlı insanlarız. Gerektiği kadar susmasını ve beklemesini biliriz. Bu sabrımızı korkaklığımıza hamledenler varsa, onlara yanıldıklarını haber verelim.

Şaban YILDIZ

Nükleer denemeleri durdurma anlaşması

Birleşik Amerika ve Sovyetler Birliği arasında yapılan nükleer denemeleri durdurma görüşmelerinin yakında bir anlaşmaya varması bekleniyor. Zira Sovyetler Birliği Başbakanı Kruçef uzayda, atmosferde ve deniz altında yapılacak denemelerin durdurulması için anlaşma yapılabileceğini bildirdi. Çünkü bilim, bu üç alanda yapılacak denemelerin yapıldığını hemen tesbit edecek duruma gelmişti. Ancak toprak altında yapılacak denemeleri uzaktan tesbit henüz güçtü. Bu bakımdan anlaşmanın kolaylaşacağı sanılıyor. Bu arada Sovyet lideri, nükleer denemelerin durdurulması ve bir anlaşmaya varılması için Varşova Paktı devletleri ile Nato devletleri arasında bir saldırmazlık paktı imzalanmasını da teklif ediyor.

Fakat Fransa, İngiltere ve Federal Almanya böyle bir ittifakın karşısına çıkıyorlar. Batılıların görüşü şu:

İki Paktın mensupları da Birleşmiş Milletler'in üyesi. Zaten birbirlerine saldırmamaları bu üyeliğin bir gereği. Onun için iki pakt devletleri arasında iki pakt adına bir saldırmazlık anlaşmasına lüzum yok.

Fakat Varşova Paktı devletlerinin görüşüne göre, Nato, madem ki bir tedafüî anlaşmadır. Saldırı niyeti yoktur. Bunu sözle her zaman belirtiyorlar. O halde bunu kâğıd üstüne dökmekten niçin kaçınılsın?

Bununla beraber İngiliz görüşü, nükleer denemelerin durdurulması ile iki pakt arasında bir saldırmazlık paktı imzalanmasının ayrı ayrı şeyler olduğu şeklindedir. Birleşik Amerika Başkanı Kennedy de üç alanda nükleer denemelerin yapılmaması için anlaşma teklifine muvafakat edebileceğini söylüyor. Ancak iki Pakt arasında yeni bir ittifak konusuna değinmiyor, Çünkü bu kabul edilecek olursa hem Doğu Almanyanın resmen, hem de Almanya sınırının Oder - Neesse olarak onanmalı kabul edilmiş olacak ki, buna Federal Almanya yanaşmıyor. Ama, iki pakt devletleri arasında saldırmazlık paktı teklifinin reddi bazı soruları ortaya çıkaracaktır.

Spaak'ın Moskova ziyaretinin sebebi

Birleşmiş Milletlerin eski genel sekreteri Spaak Belçika Dışişleri Bakanı sıfatı ile 7 Temmuzda Moskovaya giderek Sovyetler Birliği Başbakanı ile görüşmelere başladı. Spaak'ın, Moskovada 15 Temmuzda yapılacak İngiltere, Amerika, Sovyetler arası silâhsızlanma müzakerelerinden önce zemini hazırlamak maksadı ile bu ziyareti sağladığı anlaşılıyor. Bazı çevrelerde Spaak, genel olarak Nato ittifakı içinde küçük devletlerin sözcüsü olarak görülüyor.

Spaakın alelacele Moskovaya gitmesini gerektiren nedenin şu olduğu anlaşılıyor:

Birleşik Amerika, İtalya ve Türkiyedeki Jüpiter füzelerini geri çekmiş, Polaris füzeli denizaltılar vermeği vadetmiştir. Şu halde Batı Avrupada füze rampaları meselesi diye bir mesele kalmamıştır. Bundan dolayı Avrupada nükleer silâhlardan tecrid edilmiş veya bu silâhların kontrole tâbi tutulduğu bir bölge yaratılması için zaman müsaittir. 15 Temmuz görüşmelerinde bu konuda iki taraf da anlayış göstermelidir.

— Başkan Kennedy ve Mac Millan —
Görüşmeler müsbet sayılamaz. İngiltere Genel Kurmayı mu halefet etti.

Çok Taraflı Nato Nükleer Vurucu Kuvveti Suya Düştü

Bireh Grave görüşmesi Başkan Kennedy ile Başbakan Mac Millan arasında yapılan yedinci görüşmedir Böylece Başbakan Harold Mac Millan. Başbakan olduğu günden beri bir Amerikan Devlet Başkanı ile onyedinci görüşmesini yapmış olmaktadır.

Başkan Kennedy'yi taşıyan askeri jet uçağı 29 Haziran 1963 cumartesi günü 14.22 (gmt) de İngiltere'de Waddington askerî hava üssüne inmiştir. Başkan'a gelişinde üçyüz kadar barış taraftarı nümayiş yapmak istemişse de polis bunları dağıtmıştır. Başkan Kennedy Waddington üssünden bir helikoptere binerek Gatwick hava alanına gelmiş, oradan aynı helikopterle beraberinde Mac Millan, Lord Home ve Dean Rusk olduğu halde Bireh Grove'daki Başbakan Mac Millan'ın yazlık evine gelmiştir.

Görüşmeler derhal başlamış ve iki hükûmet Başkanı 15 Temmuzda Moskova'da yapılacak «Nükleer denemeleri yasaklama konferansı» üzerinde birbuçuk saat kadar görüşmüşlerdir. Nihayet 30 Haziran günü, bu görüşmeler son bulduktan sonra bir ortak bildiri yayınlamıştır. Bu ortak bildirinin ana hatları şunlardır:

> İki lider, Sovyetler Birliği ile Nükleer denemelerin yasaklanması konusunda bir anlaşmaya varmak için ellerinden geleni yapacaklardır. İki devlet adamı önümüzdeki 15 temmuz tarihinde Moskova'da Nükleer denemelerin yasaklanması ile ilgili olarak İngiliz ve Amerikan temsilcilerinin üzerinde duracakları esaslarda mutabık kalmışlardır.»
>
> «Başkan Kennedy ve Başbakan Mac Millan NATO ittifakı dahilinde çok taraflı bir deniz kuvveti ile ilgili görüşmelerin devamı hususunda da mutabık kalmışlardır. Ancak İngiltere'nin böyle bir kuvvete katılması ile ilgili olarak her hangibir peşin hüküm bulunmamaktadır.»
>
> «İki lider, Çin saldırılarına karşı koyabilmesi için Hindistan'a askerî yardımda bulunmaya devam hususunda da mutabık bulunmaktadırlar. İki lider Hindistan ile Pakistan'ın gerek iktisat ve gerekse savunma alanında kaydettikleri gelişmeleri memnunlukla takip etmekte, bu iki memleket arasında mevcut anlaşmazlığın eşitlik esasına göre ve iki taraf için de şerefli tarzda halli hususunda ellerinden gelen yardımı yapmaya hazır olduklarını ifade ederler.»

Ortak bildiri «İki liderin Uzak Doğu ve Orta Doğu'da barışın muhafazası için sıkı bir işbirliği içinde çalışmaya azimli olduklarını» belirttikten sonra Başkan ve Başbakanın «Nükleer denemelerin yasaklanması hususunda anlaşmaya verdikleri önemi belirtilerek» son bulmaktadır.

> Görülüyor ki bu ortak bildirinin ruhu iki maddedir. 1 — Moskova konferansında anlaşmaya varılması için elden gelenin yapılacağı. Başkan'la Başbakanın bu konuda samimi oldukları açıkça görülüyor. 2 — NATO içinde çok taraflı bir nükleer deniz kuvveti kurulması.

Başkan ve Başbakan, bu konuda sadece «bu hususta yapılmakta olan görüşmelerin devam etmesi hususunda» mutabık kalmışlar ve esasta hiçbir mutabakata varamamışlardır. Hattâ bildiriye «Ancak İngiltere'nin böyle bir kuvvete katılması ile ilgili olarak her hangi bir peşin hüküm bulunmadığı» kaydı ilâve edilmiştir.

Bu konunun iç yüzü şudur:

İngiltere, geçen yıl Moskova'da varılan Kennedy — Mac Millan anlaşmasına rağmen, böyle bir kuvvetin kurulmasına taraftar değildir. Bu hususta herhangi bir taahhüde girişmekten şiddetle kaçınmaktadır. Bu konuda Kennedy — Mac Millan görüşmelerinden bir gün evvel, Londra siyasî çevrelerinde hâkim kanaat şu idi:

«İki devlet adamı, (Kennedy ve Mac Millan) tabiatiyle çok taraflı Nükleer kuvvet konusunu da görüşeceklerdir. Fakat bu konuda hiçbir kesin karar alınmayacaktır. Gerçekten de bu konuda bir anlaşmanın imzalanmasını askerî sebeplerden ziyade siyasî sebeplerle isteyen İngiltere Dışileri Bakanlığı ile başta Genel Kurmay Başkanı Amiral Lord Louis Mounthbatten olmak üzere, böyle bir tasarının gerçek faydalardan ziyade teknik elverişsizlikler taşıdığına inanan İngiltere Genel Kurmayı arasındaki çatışma devam etmektedir. Mac Millan'ın Başkan Kennedy'ye bir karşı tasarı sunması da ihtimal dahilindedir. Her ne olursa olsun, bu konunun olduğu gibi bir inceleme komisyonuna havale edileceği anlaşılmaktadır.»

Bu kanaat doğru çıkmış, İngiltere Genel Kurmayı, Dış İşleri Bakanlığının görüşüne galebe çalmıştır. Yani çok taraflı NATO Nükleer vurucu kuvveti, şimdilik suya düşmüştür.

Şimdi bütün gözler Moskova'ya çevrilmiştir. 15 Temmuzda toplanacak üçlü konferans nükleer denemeleri yasaklama konusunda bir anlaşmaya varılmasını sağlayacak ve bu da bir Kennedy — Hruşçeov — Mac Millan zirve toplantısına yol açacak mı? İnsanlığın bütün ümidi bundadır. Dileriz ki hayâl kırıklığına uğramıyalım.

A. İhsan BARLAS

SANAT-EDEBİYAT

Düzenliyen: ASIM BEZİRCİ

Adnan Özyalçıner'le

"SUR" ÖNÜNDE

Bir Konuşma

— Hikâyeye nasıl başladınız ve nerelerden geçtiniz?

— Ortaokulun ilk sınıfındaydım daha. Bir kompozisyon ödevi vermişti öğretmenimiz. Galiba «İlk yazı»dı konu. Altı mı beş mi ne almıştı o ödevim. Bu haksızlık kızdırdı beni. Nedense kendimi güzel yazı yazabilen biri gibi görüyordum. Ortaokul son sınıfa dek bu böyle sürdü: Yani iyi bir yazar olarak ben hep güzel yazılar yazıyordum, öğretmenlerimin kıt anlayışı, kısa görüşlülüğü yüzünden de hep kötü numaralar alıyordum. Lisenin ilk sınıfındayken yazdığım bir kompozisyonla birdenbire on numara aldım. Örnek olarak da sınıfta okutuldu yazım. Edebiyat öğretmenim Salim Rıza Kırkpınar ilgilendi benimle. Bana kitaplar gösterdi, dergiler öğütledi. O gün bugündür okuyup yazıyorum işte. İşin garibi hâlâ iyi yazı yazan biri olarak görüyorum kendimi. ama on numarayı hakkediyor muyum etmiyor muyum. onu bilemem. Hem herkes Salim Rıza gibi bol keseden not vermiyor galiba. Önceleri kenar mahallenin yoksul insanlarını gerçekçi bir açıdan ama yüzeysel bir biçimde konu edinen hikâyeler yazdım. Bu dönemki kişiler ve çevre aynı kalmakla birlikte, ilk tutuma büsbütün karşıt, kabataslak gerçek üstücü diyebileceğim bir tutumla yazdığım, daha çok da psikolojik yönü ağır basan hikâyeler izledi. Her iki dönemdeki hikâyelerde aslında somut olan olayları soyutlıyan olayın kendisi yerine birtakım sorunlarla yapma durumlar ve bunların kuklaları kişilerle oyalanan bir anlatıcıydım. Şimdi olayların salt kendileriyle ilgileniyorum. Gerçekçi gerçeküstücü bir tutum diye herhangi bir ayrım gözetmeden. Kişilerin olsun, olayların olsun salt kendi somut gerçeklikleri ilgilendiriyor beni.

— Bugünkü hikâye anlayışınızın yönünü belirtir misiniz?

— Az önceki sözlerimi biraz açayım: Bir olayı anlatmak yerine ortaya çalışmakla ayrı bir anlatım tekniği denediğimi sanıyorum. Olayı, özüne daha çok yakışan biçimde somut bir nesne, sözgelişi bir taş, herhangi bir eşya gibi ortaya çıkarmaya uğraşıyorum. Olay somut bir olgudur, anlatıcı bir tutum onu yayıp parçalamaktan, özünden uzaklaştırmaktan başka bir işe yaramaz. Sözünü ettiğim tutumla oluşunun tersine değil de kendi öz oluşuyla birlikte yürüdüğünden kavranması ve özünün ortaya çıkarılması daha çok kolaylaşır; yansılma payı eksilir.

— İlk kitabınız PANAYIR'la yeni kitabınız SUR arasında ne ayrım görüyorsunuz. İkinci kitabınız birinciyi ne yönden aşıyor ya da sürdürüyor?

— Aslında çok büyük bir ayrım yok: Yani olaylara bakış açısı bakımından. PANAYIR'daki hikâyeler ölüm konusu çevresindeki bildiğimiz hergünkü somut olayların hikâyeleriydi. SUR'daki «Alıştırmalar»daysa — exercice karşılığı kullandım bu «alıştırma» sözünü — kimi soyut kavramlarla kimi şiirsel görüntüleri olaylarda somutlandırmaya çalışmaktı amacım. Sözgelişi, soyut olarak ele alınan ölüm ya da varlık kavramını somut olarak yakalamak. Birinci kitapta olaylardan hareket ederek yine olayları anlatmıştım. İkinci kitaptaysa, tersine, kavram ve görüntülerden hareket ederek onların olaylarını yakalamaya çalıştım.

— Hikâyelerinizde toplumla olan ilişkilerinizi nasıl belirtiyorsunuz? Toplum karşısındaki tutumunuz nedir?

— Hikâye anlayışımda olayı baş köşeye oturtan biri olduğuma göre yalnızca kendine dönük bir bireyin iç sıkıntılarını hastalıklı bunaltısını sıkıcı monolog ya da diyaloglar biçiminde anlatamıyacağım, anlatmıyacağım açık bir gerçektir. Özellikle somutlamasını vermeye çalıştığım olaylardaki kişiler elbette toplumun çeşitli katlarının kişileri olacak, birbirleriyle ya da toplumla olan ilişkilerinde bir sürü uyuşmazlıklar ortaya çıkacaktır. Uyuşmadan söz etmeyip de özellikle uyuşmazlık dediğime göre, gerek kendimin gerekse kişilerimin toplumla olan ilişkilerdeki davranışımız bu uyuşmazlık açısından olacak, bu yönde belirecektir. Soyut olarak uyuşmazlık belki pek bir şey söylemez. Ama toplum katlarının ya da bu katlardan birinden bir bireyin toplumla olan ilişkilerinde karşılaştığı çeşitli uyuşmazlıklardan — iktisadî, cinsel, giderek kişisel — sözedilmeye başlandı mı iş değişir. Üstelik her namuslu yazar gibi Nükleer silâhlanmanın durdurulamadığı bir dünyada bir bölük sözde yöneticinin, bir avuç çıkarcının keyfine her an toptan bir öldürüm tehlikesi altında günlük ekmeği için kahramanca didinen, yaşama savaşını soluk soluğa sürdüren güçsüz bireyin yanında olacağıma, onun mutluluğunu her şeyin üstünde tutacağıma göre uyuşmazlıklarda kimden yana olacağım da anlaşılır. Kaldı ki, uyuşmazlıkların anormal ve alabildiğine sivri olduğu bizimki gibi geri kalmış toplumlarda her türlü yoksulluğun altında ezilen kişinin, kişilerin mutluluk ve özgürlüğünü savunmak yazarın doğal ödevi olmalıdır.

— Etkisinde kaldığınız hikâyeciler (yerli yada yabancı) oldu mu? Ne bakımdan etkilendiniz?

— Dönem dönem etkilerinde kaldığım yerli ve yabancı yazarlar oldu. Çeşitli yazarlar değildi bunlar. Birbirine yakın, geniş olarak düşünülürse, biçim ve düşünce bakımından aşağı yukarı aynı çeşitteki yazarlardı. Bütün etkilenmelerdeki gibi biçim yoluyla başlıyan bu etkilenmeler sonra sonra düşünce, dünyaya bakış açısı bakımından da kendini duyurdu hikâyelerimde.

— Bugünkü hikâyeciliğimizi nasıl buluyorsunuz? Nasıl olmasını istiyorsunuz?

— İyi bulduğumu hem de çok iyi bulduğumu çekinmeden söyliyebilirim. En kötüsünü bile eleştirmeye kalkmak haksızlık olur. Yazıldığına şükretmekten başka bir şey yapılamaz. Yazarlığın ikinci bir iş durumunda olduğu çalınmış vakitlerde ayaküstü kahve köşelerinde çırpıştırma olarak yapıldığı ülkemizde nasıl kınayabilirsiniz bir hikâye yazarını. Hele o yazar vakitsizlik ve iktisadî zorluklar gibi büyük engelleri kahramanca — belki de aptalca — bir inatla aştıktan sonra yazdığı hikâyelerine az satışlı sanat dergileri dışındaki basın yüz vermez, yerli yazarların eserleri dışındaki her türlü edebî kitapları — çoğu da entipüften yazarların çevirileridir ya — basan sözde basımcılar da omuz silkerse nasıl haksızlık etme korkusu olmadan ciddî bir eleştirmeye girişilebilir? Haydi bütün bunları sineye çekti. Sanat dergilerinin görünmiyen köşelerinde kalan hikâyelerini geniş bir okuyucu topluluğuna iletmek amaciyle kitap halinde toplayıp kendi parasiyle bastırdı diyelim. Baskı parasını da nasıl bir araya getirebildiği ayrı bir konu ya. Yazarın tertemiz, özenerek bastırdığı kitabını okuyucuya iletecek olan kitap satıcısı, parasını peşin ödiyerek değil, emanetten bile almazsa yazı yazma gücünü kimden alsın bu yazar. Bu durumda benim tek isteğim küsmeden yılda bir tane mi olur iki mi olur hikâye yazmayı sürdürmemiz olacaktır. İlk bakışta dış etmenlermiş gibi görünen bu pek önemsemediğimiz bir iki nokta, hikâye sanatımızın özgürce gelişmesini önlediği için, üstünde durulması gereken hikâyenin en az iç soruları kadar önemli sorunlardandır sanırım.

— Romanda, hikâyede, şiirde, denemede, eleştiride, tiyatroda sevdiğiniz yazarlarımız hangileridir?

— Ötedenberi tür ayırmayı sevmem. Benim için yazarlar vardır. Şairi denemecisi, eleştirmecisi, hikâyecisi, romancısiyle. İlk aklıma geliverenler: Yusuf Atılgan, Onat Kutlar, Vüs'at O. Bener, Sait Faik, Memet Fuat, Fahri Erdinç, Melih Cevdet, Kemal Özer, Edip Cansever, Bilge Karasu.

— En çok beğendiğiniz yabancı hikâyeciler kimlerdir?

— Yine yazarlar diye sayacağım tür ayrımı gözetmeden. Dostoyevski, Çehof, Camus, Faulkner, Kafka, Gide Katherine Mansfield.

— Bu ve bundan önceki kitabınızda en sevdiğiniz hikâyeler hangileridir?

— PANAYIR'dan «Altucu» ile «Uğultu»yu SUR'dan da «Tanrı Katında» ile «Çark» adlı parçaları seviyorum.

Soruları soran: **A. BEZİRCİ**

DUVAR

Duvarlarda saçların çiçeklenir
Seni alır kendine çeker uykum
Geceler başladımı yorgunum uykusuzum
Düşlerimde birileri seslenir.

*

Kapılar üstüme kilitlenir
Işıkları söndürmezler bütün gece
Sabahlara kadar yorgun adamlar
Kapatılmış sancılarda titreşir

*

Çağlar anlatmış seni çağlardan anlamışım
İstemem yalnızlığıma umut eklenmiyecek
Arayacak çoğalacak yürüyecek çağlara
Prangalar inleyecek · yanılmışım yanılmışım.

*

Seslensem geri gelmez bir daha
O en yakın yerde yitirdiğimiz
Bende uzayan yenilmez tutkuyu
Örtemez kapansa bütün kilitlerimiz.

AFŞAR TİMUÇİN

SUR, Adnan Özyalçıner, hikâyeler,

«SUR»-dan bir parça:

Uçurum İçin Bir Öndeyiş

Dün uçurumları dolaştım. Her zaman yaptığım gibi, kıyıdaki çakıllı, dar yollarda geziniyor, kaya kovuklarının serin karanlığına ellerimi daldırıp k ü ç ü k kabuklu hayvanlarla oynamayi deniyordum. Güneş, kıyının pis denizini, çakıllı yolun sararmış gazete kâğıtlariyle eski konserve kutularına bulaşmış iri taşlarını, ufalanmış ve âdeta ortalıkta gazete parçalariyle konserve kutuları kılığında görünen, görünmeyen yanlarındaysa, yüzyılların güçsüz kaniyle kokuşup duran irini saklıyan her iki çöplüğü de, aynı anda, ve birlikte özümliyerek sindiren toprağı, bütün güciyle, yani, insafsızcasına ve bir örnek aydınlatıyordu. Kıyı

sizdi. Tepedeki kovuklara girip çıkan martıların sesleri bile aşağıya ulaşmıyordu. Ancak tepeye tırmandıktan s o n r a ayırdedebildim bunu. Önce, yan yatmış, uçurumun duvarına bir yanından bağlı, iri bir kaya buldum. Üstünde küçük bir çam bitmişti. Ya da henüz bitmeye başlamıştı. (Uçuruma hazırlık). Biraz çevresinde gezinip, tırmanmaya en elverişli yeri seçtikten sonra, bütün gücümü kullanarak, kayanın üstüne çıktım. Çıkar çıkmaz, kısa bir esinti, tepemden geçip gitti. Deniz, kıyıdaki kirliliğini bırakmış, içini apaçık gösteren, berrak, yalansız bir deniz olmuştu. Küçük küçük buğu kümecikleri de, denizin orasını yorlardı onu. Birdenbire kayanın ardında, oyuğun içine gizlenmiş bir yol ilişti gözüme. Tepeye tırmanıyordu. Hiç düşünmeden yola koyuldum. Garip bir aceleciIikle, soylu bir heyecan sarmıştı her yanımı. Titriyerek, soluk soluğa çıkıyordum. Tepeye yaklaştıkça rüzgârı, martı bağırtılarını ve sessiz sanıp da, çekinmeden, yanına kadar sokulduğumuz, korkusuzca içine girdiğimiz, aşağıdaki, o bir avuç denizin dinmek bilmiyen ve kendi gibi uçsuz olan uğultusunu, açıkça, duymaya başlamıştım. Tepeye varıp ilk uçurumun yanına yaklaştığımda, uğultu, artık iyiden iyiye art-

Halk yazarı

Elsa TRIOLET

Derler ki ateş için rüzgâr ne ise, aşk için ayrılık da odur: Büyük aşkları alevlendirir, küçükleri ise söndürür. Fakat aşk için ayrılık ne ise dostluk için bir arada bulunuş da aynı şey değil midir? Hayvanlar koklaşa, koklaşa, insanlar konuşa, konuşa anlaşmazlar mı? Buluşmalar iyi münasebetlerin kurulmasını kolaylaştırmaz mı? Bir bakışın, bir elin, bir sesin insançıl sıcaklığı aradaki kiskini ortadan kaldırmaz mı? Elbette burada insanlar arasındaki buluşmalardan söz ediyorum, kurtlarla kuzuların buluşmalarından değil...

Yurdumuzu Hitler'ci saldırganların işgalinden kurtarmak için yeraltı savaşına girişildiği günlerde bütün Fransa'yı tek bir yürek halinde birleştiren ve birlikte yürütülen geniş bir hareket doğmuştu. Bu harekete katılanlar düşman karşısında anlaşmışlardı. Fakat ben daha o zamandan bu işbirliğinin balayı gibi geçici olacağını sezmiştim. Nitekim 1944 te Louvre Sarayı boyunca rıhtımda yanyana yürürken Albert Camus «— İlerde ayrılacağız..» demişti. Bu «ilerde» sözü Camus'nün C.N.E.'ye (Ulusal Yazarlar Kurulu'na) bağlı bütün yazarlardan istediği belli bir «ruh birliği» idi. Camus «ilerde» sözüyle kurtuluşu kastediyor ve bu ruh birliğinden yoksun olduğu için eseri «yüksek edebiyat»a girebilecek bir yazarı kötülüyordu. Bense yazarın «Filles de Camaret» adındaki eserini savunuyor ve Camus'nün hiç yoktan benimle bir hır çıkarmağa çalıştığını görüyordum. Camus'yü o günden sonra bir daha görmedim. Kurtuluşun yaklaşmasiyle onun neden C.N.E. ile bozuşmak için bahane aradığını da öğrenmeğe kalkışmadım: Aramızdaki uçurumu sezer sezmez zaten ondan yüz çevirmiştim. Haksız yere bir edebi eserden «bayağı» diye söz edilmesine ve onun alabildiğine kötülenmesine içerlemiştim.

Evet sanatçı mı, vur abalıya! Harpten çok önceleri Montparnasse'da güzelcene cezalandırılan bir sanat eleştirmenini ondan birkaç defa daha söz açtığımı sanıyorum, - hâlâ hatırlıyorum: Bu eleştirmen, bir eseri beğenmeyince sanatçısına saldırırdı. Hem nasıl bir saldırış, sormayın! Günün birinde hücuma uğrayarak bu çeşit eleştirinin tadını tadan bir kadın ressam, ünlü eleştirmenin devam ettiği Rotande'daki kahvehaneye gider. Niyeti, eleştirmen denen bu adamın yüzüne tükürmek ve ona güzel bir ders vermektir. Kadınlara olduğu kadar erkeklere de kıyasıya ve haksızca saldıran böyle bir eleştirmen taslağına karşı ressamın bu davranışı kahramanca bir hareketti doğrusu! Gelgelelim, ressam çok miyop olduğundan, tükürük suçsuz bir müşterinin fincanına düştü ve böylece de bir facia önlenmiş oldu. Fakat davranış yerinde idi. Şunu da söyliyeyim ki bu çeşit sanat eleştirisinin kurbanları o zamanlar sanatta öncü grubu meydana getiriyorlardı, üstelik aralarında yabancılar da vardı.

Sanat eleştirisi oldum olası siyasaldir. Bunu inkâr etmek boşunadır. Benim gibi birçok kimseler de bu gerçeği inkâr etmezler. Kara listelerin çıkması, bir eserin özünün yani onun özellik, değer ve canlılığının bizi ilgilendirmesi, öncü sanatın dikkatimizi çekmesi hep bu yüzdendir. Çünkü, yeni sanat dünyaya, insana kıyıdaki bitki filizinden ırmak yatağındaki koyunlara ve gökteki yıldızlara kadar bütün varlıklara yeni bir görüşle taze bir ışık saçar.

Bu yeni öncü sanat dün olduğu gibi bugün de vardır, ve siyasal bakımdan sosyalist yanı halkçı, devrimci ve demokrat olan bütün ileri sanatçıları bağrında toplamaktadır. Genel olarak, eğer bir sanatçı her türlü sömürmenin, baskının ve geriliğin düşmanı değilse gericidir, yani devrimci değildir.

Eğer sahte yeni sanatın aracı geriliği haykırmaksa; tam tersine günümüzün gerçekten yeni sanatı şifreli bir dille değil, açık ve duru bir dille anlatılan, canbazlık ve hokkabazlığa dayanan kuralları hiçe sayan bir sanattır.

Eğer sahte öncü sanatın özelliği herkes tarafından anlaşılmamaksa; tam tersine, günümüzün gerçekten öncü sanatı apaçık bir dille konuşan ve artık kütleler için değil de uzmanlar için anlaşılmaz olan bir sanattır. Çünkü bu uzmanlar insanın elmaya «elma» diyebileceğini ve bir sanat eseri yaratabileceğini kavrıyamıyorlar. Onların görmek istemedikleri şey, elmanın yeni görünüşüdür. Ama gene de Newton veya Cezanne karşısında şaşırıp kalmaktan kendilerini alamıyorlar.

Bugün, her zaman ve her yerde olduğu gibi, öncüler yalnız başına ilerliyen, kendi başına bırakılmış, geriliğe bağlı sağır aydınlarla çekişme halinde küçücük bir topluluktur. Bununla birlikte bugün onlar, bu ufacık topluluk, şiir ve siyaset oyunlarının dışında, yalınlık ve doğruluklarıyla kütleye inmişlerdir.

Günümüzün öncü sanatçısı bir halk yazarı olduğu için mutludur. Halk yazarı, yazmasını bilmiyenleri anlatan kimsedir. Halk yazarı eskinin büyücüsü gibi hastaları cinlerin elinden kurtaran ya da bu günün psikanalisti gibi kütleyi sebebini bilmediği acılardan kurtarmağa çalışan kimsedir. Halk yazarı, olaylarla kaynaşan, olayların önünde yürüyen, onları toplumsal bir gözle ve ustaca anlatan önümüze serip aydınlatan kimsedir.

Eluard işgal altında milyonlarca kadın ve erkeğin istediği «Hürriyet» şiirini yazdığı zaman bir halk yazarı idi. Aragon halkların kardeşlik ihtiyacını dile getiren «Gül ile Sevgi Çiçeği»ni yazdığı zaman; Simenov harbin birbirinden ayırdığı yüz binlerce insanın kavuşma inancını belirten «Beni Bekle»yi yazdığı zaman; Vercors vicdanı kendisini isyana götürdüğü zaman birer halk yazarı idi. Halk yazarları: İşgal altında, ağızların kilitlendiği günlerde Fransanın bağımsızlık ve özgürlüğü için konuşan, toplama kamplarının sesini duyuran yiğit yazarlar... İncilin ve folklorun halk yazarları, gezgin saz şairleri, Moliere Hugo Zola Shakespeare, Dickens Tolstoy Barbusse, Gorki ve Mayakovski'ler.. Paisa'yı Ray Kavgasını ve Kesin Dönüş'ü sahneye kovan yazarlar

Çeviren:
ASIM BEZİRCİ

ORDA

Çocuk uyanır uyanmaz,
Ekmek diye haykırır anasına,
Günün ilk aydınlığı büyürken
Katar açlığını odanın yasına.

Orda Samatya'da bir ev vardır
Yoksulluk derler gece gündüz,
Kapısında gece gündüz bir dev vardır

Kız giyinir giyinmez,
Ters yüz edilmiş eski,
Beğenmediği, sevmediği besbelli ama,
Ne yapsın çırılçıplak gezemez ki.

Orda Samatya'da bir ev vardır,
Yoksulluk derler pis,
Kapısında pis bir dev vardır.

Dede öksürür öksürmez,
Yaz da gelmedi Bu yıl neden
Kira mı, gaz mı, borç mu, kömür mü,
Çatlar başı binlerce düşünceden

Orda Samatya'da bir ev vardır,
Yoksulluk derler kocaman.
Kapısında kocaman bir dev vardır.

Fazıl HÜSNÜ DAĞLARCA
(Karşı, 7)

Duyurmalar

YANA.
Cahit Irgat'ın dördüncü şiir kitabı «Yana» adıyla Yuvarlak Masa Yayınlarında çıkacaktır.

KURDLAR SOFRASI.
Attilâ İlhan'ın üçüncü romanı «Kurdlar Sofrası» Ataç Kitabevi yayınları arasında çıkmak üzeredir.

DOLU DİZGİN.
Samim Kocagöz'ün Kurtuluş savaşımızı konu edinen «Kalpaklılar» romanının devamı «Dolu Dizgin» adıyla Ataç Kitabevince yayınlanacaktır.

SOSYALİST GÖZLE TOPLUM VE SANAT
Asım Bezirci'nin Fransız yazarı Jean Fréville'den dilimize çevirdiği «Sosyalist Gözle Toplum ve Sanat» adlı inceleme İzlem Yayınlarında çıkmak üzeredir.

GECEKONDU
Genç şairlerimizden Sennur Sezer şiirlerini «Gecekondu» adlı ilk kitabında toplıyacaktır.

GODOT'YU BEKLERKEN.
Samuel Beckett'in ünlü oyunu «Godot'yu Beklerken»i Ferit Edgü Türkçeye çevirmiştir. Yakında Çan Yayınlarında çıkacaktır.

Bizim kuşak Yarı yolda

Afşar TIMUÇİN

YENİ YAYINLAR

MODERN TOPLUMDA KADIN, Dr. Bedia Akarsu, inceleme, İzlem Yayınları, 48 sayfa, 150 kuruş.

ÜÇ İKİZLER, Oğuz Tansel, masallar, Dernek Yayınları, Ankara, 82 sayfa, 150 kuruş.

DAISY MILLER, Henry James, roman, Varlık Yayınevi, 2 lira.

SIRTLAN BAYIRI, Behiç Duygulu, hikâyeler, Yeditepe Yayınları, 56 sayfa, 2 lira

BAĞIRIYORUM, Ayhan Kırdar, şiirler, 48 sayfa, 250 kuruş.

MEZARLARINDA YAŞIYANLAR, Necmi Onur, röportajlar, 172 sayfa, 5 lira.

«Bütün insanlar tükenmek bilmeyen bir canlılık içinde, hiç ölmiyeceklermiş gibi, ama gerçek ölümsüzlükten yana değil bu canlılıkları, yaşadıkları saatin derinliklerine inen bir canlılık belki de bu...»

KAFKA

Bizim toplumumuzda kişi kendiniyapar, yapabilirse; toplum çok bir şey vermez ona, üstelik daha da engeller. Toplum kişinin duygularını baskı makinesine koyar, düşüncelerini fışkırtmasın diye kaynağına cıva döker. Kişiyi var olan yasaklara uydurmaya çalışır, süregiden düzene baş eğmeye zorlar. Cinsel eğilimleri uyanan kız çocuğunu eve alır, dört duvarda büyütür, imzalı kocaya satmaya bakar. Erkek çocuğunu bir mal alıcı olarak yetiştirmeye uğraşır. Okula gönderir, sistemsiz bilgileri yığar beynine. Çocuk Arşimed kanunlarını bilir ama, yaşarken onu ne işe yarayacağını düşünemez bile. Kendinin ne olduğunu düşünmez, dolayisiyle insanın ne olduğu da konusu değildir. Toplumunun değerlerine bağlanmaz, tarihinin süslenmiş

nu duymaz, Karacaoğlan'ını işitmez, Aşık Garib'ini görmezden gelir. Ama bakar ki iş modaya dayandı, bir köylü işlemesi heybe atar sırtına, duvarına saz asar. Dört kitap okudumu beşincide kimseyi beğendiremezsiniz. Altıncıda yazar olur, yedincide «Sartre de kimmiş, Malraux mu? Geç onu bir kalemde canım» demeye başlar.

On bir yıl sınıf geçer, eğer parası olmamışsa, anası babası da bilmeden özenmemişseler, bir yabancı dil bile bilmez. Bir yabancı dil bilmez ama, batılıdan çok batılı kesilir, Fuzuli'den Nesimi'ye kadar tümünü alaşağı eder. Bir yabancı dil bilmesi için, salon çocuğu olması gerekir. O zaman da, yaşamanın Madisson dansını en iyi kıvırıp, pastayı en güzel kesmekten öte bir şey olduğunu anlamaz bile. Hor görür üstelik. Seni beni hor görür. Boşluktadır da ondan, kendini de hor görür, ama dili varıp söylermi? Bir dala tutunamaz oluşunda belirir kendine güvensizliği. Günler amaçsızdır, geceler tekdüzedir.. Yaşamaya yepyeni bir anlam getirmeli... Kendi de bilmez ne biçim bir anlam. Her şeyin evlenmekte başlayıp evlenmekte biteceğini sanır. Yokluklarının kuru soğanını yenmediği için, gerçeğin ötesinde bir allı-pullu dünya kurmuştur. Onu yaşar, onun yalancı oksijenini solur, onun uydurma ekmeğiyle beslenir. Kıza en çok palavraya yatan bir erkeği, ne yapıp yapıp o düşlerinin şövalyesine denk bulur, bir tohumluluk hıyardan bir üstün insan kurar. Erkekse onu bir sevmeye görsünler, neyi varsa bırakmaya, başarılarını bile yüzüstü etmeye can atar. Bütün iş, Almanya'ya gidip falanca marka bir arabayı içeri gümrüksüz sokmakda düğümlenir. Krallara düğüm çözmek yaraşmaz, kılıçlarıyla keserler ipi.

Kişi kendini sağlam temellere oturtmamışsa, yaşamasına bireyliğinde kalmayıp dışa açılan kurallar, ilkeler kaymamışsa, en iyi görünüşler altında bile olsa yok olup gitmekte olduğunu, uslu kafalardan çıkan makinelerin bilinçsizlikte insanı kıyasıya boşluklara atmakta olduğunu göremez. Hakları yoktur yakınmaya kimseden yana, ekmemişlerdir ki biçebilsinler. Ama ne hikmetse en çok

mişten büyük şeyler almadıkları ama kendilerinin de var olana bir şeyler katmaya çalışmamış oldukları da doğrudur

Bizim kuşağımız daha iyi anladı bütün bunları. Yaşamanın, bir toplumsal alışveriş olduğunu anladı. Bugün daha iyi ürün alabilmek için toprağı derinden derine işlemek zorunda olduğunu biliyor. Biliyor ama, ne ekecek toprak bırakmışlar ona, ne atacak tohum, ne pulluk. Şiir artık bir esin işi değilmiş, hikâye artık bir iç sıkıntılarını dökme aracı değilmiş, çoğumuz anlaştık burada. Ama bu işe gerekli bilgiyi de vermediler ki bize. Ne yapalım bize düşen iğneyle kuyu kazmak. Yalanlar eskisi gibi karın doyurmuyor artık. Şurası kesindir biz «geçiş» kuşağıyız. Çağların eskitemiyeceği yapıtlar vermek bizim için imkânsız. Biz var olanı değerlendirip, elden geldiğince ileri götürebilsek yeter. Daha köklü kuşaklar ölümsüzlüklerini buradan giderek yaratabilsinler, bizi suçlamasınlar uyuşuklukla da onun ötesinde pek bir şey istemiyoruz. Zaten istesek de sonuç değişmez. ... daki, tatar arabasıyla arnavut kaldı

Hüseyin KORKMAZGİL

Kokmuşlar saltanatı

Milli Eğitim Bakanlığını Milli Uyutum Bakanlığı haline getiren beyler gümbür gümbür devriliyorlar. Bundan sonrakiler de devrilecekler. Ama, güttükleri Milli Uyutum politikasının kokusu günden güne artarak yayılıyor. Bu konuyu önlemek için Milli Eğitim Bakanlığını sodası bol sabunla gıcır gıcır yıkamak gerek. Milli Eğitim Örgütünün çarkları arasına sıkışıp kalmış sıçan ölülerini temizlemek gerek. Bir Bakanla, bir müsteşarla olacak şey değil bu... Örgütü Ortaçağ karanlığına itmeğe çalışan bütün zibidilerin ayıklanması zamanı gelmiştir artık. Anayasanın çarptığı kişi, iktidar, hükûmet iflâh olmaz!

Geçenlerde elime bir «Anı Defteri» tutuşturdular. Öğrencilik yıllarımızda hemen çoğumuzun düzenlediği anı defterlerinden biriydi bu. Benden de üç - beş satır yazmam isteniyordu Defteri şöyle bir karıştırdım. Sayfalara anılarını, dileklerini dökenlerin kimi öğretmen, kimi orta okul ve lise öğrencisi... Defter sahibinin kardeşi olan Bayan öğretmenin yazdıklarının bazı yerlerini buraya aktarıyorum okuyun da, Milli Uyutma politikasının yetiştirdiği gençlerin halini görün:

«Şu anda defterine bir şeyler yazmakla meşgulüm. Canım ne yazayım? Zaten her ikimiz de birbirlerimizin acı ve tatlı günlerini müşterek yaşıyoruz. Yalnız şunu belirtmek isterim ki, hayatta sizin gibi bir kardeşe sahip olduğumla iftihar edebilirim can... (...) Hayatta size şen ve mesutgünler temennisiyle.,. (...) Canım; siz daima gönül eğlendirmeyi seven bir kardeşsin eylendirmek hakkın ama şunu belirtmek isterim ki: Gönül eğlendirmek istiyorsan deniz seyahatine çık her limana uğra fakat demir atma can...»

Bunları yazan bir ilk okul öğretmenidir ve köyde köy çocuklarını okutmaktadır! Enstitülü öğretmenlere «Kerpiççi» diyen zibidiler, öğretmen okulları işte böyle öğretmenler yetiştirmekte ve halkın çocuklarını bunların ellerine bırakmaktadırlar.

Şu okuyacağınız da bir liseli delikanlının «anı» sı. Okuyun da, Kokmuşlar Saltanatı'nın neden sürüp gittiğini neden Milli Uyutum Politikasının körüklendiğini, neden aydın öğretmenlere çamur atıldığını, halkını ve ülkesini seven kişilerin neden tedirgin edildiğini anlayın! İşte örneği:

«Canım kardeşim; Gerek maddi ve gerekse manevî değerine serhad biçilmeyen kıymetli hatıra defterinden bir sayfada bana ihdas ettiğinden dolayı, daha hatıratıma başlamadan önce, sana sonsuz müteşekkirlerimi sunmayı kendime bir borç telâkki ediyorum (...) haddim olmuyarak sana bir kaç satır yazmak lütfunda bulunacağım; (...) Ve şunuda antiparentez ilâve edeyim ki kimseyi hâkir görme. (...) Kendini de kimseden aşağı görmeyi sureti katiyede hissetme. (...) yazacak daha çok mevzularım var ama başkalarının hakkını gazbetmek adetim olmadığından...»

Bir başka liseli delikanlı da «Lütfettiği» «hatırat»ını şu mısralarla bağlamış:

«Gerek rağbet. gerek nefret. reyi ancak bu millettir
Şiir şair için elbet. tedâvisiz bir illettir.»

Nasıl, beğendiniz mi? Bu liseli gençler yarın liseyi bitirip birer yüksek okula veya fakülteye girecekler, belki de diploma alacaklar, belki de devlet memuru olarak çalışacaklar!..

Elinizi alnınıza koyun baylar; suç bu gençlerin mi? Bir Tevfik İleri çıkar. Kokmuşlar Saltanatı'nı sürdürmek için bakanlık koltuğuna yapışır, devletin radyosundan, halkın radyosundan halkın suratına kusar:

— Kökünü kazıyacağım! Öğretmen bırakmıyacağım! Benim işim birlerle, beşlerle değil, benim işim binlerle! Sapık fikirli bütün öğretmenleri temizliyeceğim!..

Ve tırpanı çeker, girer öğretmenlere... Madalya verdiği öğretmenlerin yetiştirdiği delikanlılar bugün öğretmendir, kaymakamdır, yargıçtır. Onların yetiştirdiği öğrencilerden birkaçının durumunu işte gözlerinizle gördünüz!..

Bir Şevket Raşit Hatiboğlu çıkar, 1963 yılında halkın suratına haykırır:

— Ben bakan kaldıkça, Köy Enstitüleri açılmıyacaktır! Bunun için elimden geleni ardıma koymıyacağım!

İşte, yetiştirmek istedikleri öğrencilerden birkaçı!.. Kokmuşlar Saltanatı'nı sürdürmek için, onların istediği öğrenci ve öğretmen tipi budur. Gericiliğe gübrelik görevi yapan bu baylar, gümbür gümbür yıkılıp gidiyorlar. Fakat ülkeye ettikleri kötülüğün kökü kolay kolay kazınamıyor. Okul yok. öğretmen yetişmiyor, yetişen öğretmen yetmiyor. öğrenciler her bakımdan zayıf kalıyorlar. Bugün fakülteler, yüzde doksanı yukardaki gibi olan öğrencilerle doludur. Ama suç bu öğrencilerde değil; suç, böyle öğrenci yetiştirmeyi amaçlıyan sistemdedir. bu sistemi sürdürenlerdedir. Anayasa çarpsın kefereleri!.

Büyük bir umursamazlıkla terkedilen bu çocukların sorumluluğu ne zaman anlaşılacak?

Ha â Penc-i dü !

Nerden takıldı dilime, bilmiyorum; o gün akşamadek mırıldanıp durdum:

«Ceviz oynamaya mı geldinodama?
Nişanlın da bu mu, derler adama.»

Türkünün ne demek istediğini anlıyorsunuz, değil mi? Kızcağız, yüreği titreyerek nişanlısını bekliyor: Neden sonra oğlan geliyor; geliyor ama, sevişip oynaşacak yerde, ceviz oynamağa duruyor kızcağızın odasında... Siz olsanız demez misiniz «Nişanlın da bu mu derler adama»?

Gürün'e indiğimin ikinci günüydü, öğretmen arkadaşlar dediler ki, «bir kaç gün sonra müsameremiz var, gör de git». Müsamere sözünü oldum - bittim sevmem. Semer gibi bir lâf.. Hele müsamereyi hiç sevmem Bir kasabanın en gözde okulu, ders dönemi boyunca hazırlık yapar, okulların tatile girecekleri bir sırada öğrenci velilerini ve halktan bazı kimseleri bir salona doldurur, birkaç saatlerini alır, bırakır. «Gece» nin merkezinde bir «piyes» vardır. Sonra bağlama takımı halaylar, oyunlar, monologlar, şiirler vb... Önce, müsamerenin düzenleyicilerinden biri perdenin önüne çıkar, becerebildiği kadar bir «açış» yapar; sonra İstiklâl marşına durulur, sonra bağlama takımı dizilir perdenin önüne, ondan sonrası malûm...

Yıllarca bundan başka bir şey görülmemiştir kasabalarda. Bu yüzden, ne zaman bir «müsamere» sözü duysam, içimi sıkıntı basar.

Ama, o gün öyle olmadı. Arkadaşlar, «müsameremiz var» deyince birden sevimlileşti müsamere sözü gözümde, «Semer»liğini yitirdi. Kimbilir ne güzel şeyler hazırlamışlardır arkadaşlar, diye düşündüm. Elbet de hazırlıyacaklardı. Dün gazyağı lâmbası vardı sahnede, bugün elektrik var. Dün otomobil yoktu kasabada, bugün en az elli tane otomobil var. Dün bir tek borulu gramofon vardı kasabada, bugün her evde radyo var. Dün 150 kilometrelik yol dört günde gidilirdi, bugün iki saatte gidiliyor. Dün tiyatronun, sinemanın adı bilinmezdi, bugün emzikteki çocuk sinemaya gidiyor. Dün ilk okuldan çıkanların burulu bıyıkları vardı, bugün ilk okulu bitirenler henüz süt dişlerini değiştiriyorlar. Bugünkü müsamere dünkü müsamereye benzer mi hiç, elbette iyi şeyler hazırlamışlardır arkadaşlar.

Nedense ilk sorum şu oldu:

— Oynıyacağınız piyesin adı ne?

— İnsan sarrafı...

Ah keşke sormasaydım... 1963 yılında «İnsan Sarrafı» diye berbatın berbatı bir oyunu sahneye koyanların başka neler yapabileceklerini kestirmek benim için hiç de zor olmadı

— Bağlama takımı?

— Var...

— Halay malay?

— Tabii, var...

— Şiir?

— Elbet de...

— Monolog?

— Onu da düşündük..

Müsamere yine sevimliliğini yitirdi gözümde, semerleşti, yirmi - otuz yıl önceki kılığına büründü, dikildi karşıma

— İyi ama, dedim, bula bula İnsan Sarrafını mı buldunuz?

— N'aapalım. başka eser yok ki...

— Neden olmasın!

— Var ama, kadınsız eser yok...

— Başbaşa verip yazamaz mıydınız? Herhalde İnsan Sarrafından daha başarılı olurdu...

Kendine güvenememenin gevşek çizgilerini gördüm yüzlerinde.

— Olurdu ama... Kim ona başkoşacak? Dediler.

Acı olan belki bu da değildi Acı olan 1963 yılında, Cumhuriyetin ilânından kırk yıl sonra, uyanık denilebilecek bir kasabada sahneye çıkacak kadın bulunamayışıydı!... Oysa, bundan yirmi yıl önce, hattâ daha da önce, müsamerelerde kadınların kızların rol aldığını herkes bilir. Demek ki. korkunç bir gerileme vardı ülkede. Ülkeyi yeniden karanlıklara iten politikacı, milli kahraman gibi elini kolunu sallaya sallaya dolaşıyordu sokakta. Ve yetişen gençler bunları omuzlarında taşımanın en büyük suç olduğundan habersizdiler. Cumhuriyeti, demokrasiyi bunlar doldurmuştu. Aydın öğretmen susuyordu. kadın sahneye çıkamıyordu! Oysa, çeşitli illerde Devlet Tiyatroları kurulması düşünüldüğü, hattâ yer yer de kurulduğu bir dönemde yaşıyorduk. Bugün müsamere adı altındaki çalışmalar, yarının tiyatro çalışmalarının çekirdeğinden başka ne olabilirdi?

Kısacık konuşmamızdan, öğretmen arkadaşların neler yapabileceklerini anlamıştım. Ortaya koyduklarını değil de, harcadıkları emeği görmek için müsamereye gitmeğe karar verdim. Yâni, semere rıza gösterdim.

